

**UCHWAŁA NR 76/XII/15
RADY GMINY GRAJEWO**

z dnia 30 grudnia 2015 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grajewo na lata 2016 - 2022

Na podstawie art.18 ust.1 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2015r. poz. 1515) oraz art. 16 b, 17 ust.1 pkt.1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2015r. poz. 163, poz. 693, poz. 1045, poz. 1240, poz. 1310, poz. 1359, poz. 1607, poz. 1830) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grajewo na lata 2016 - 2022 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Grajewo.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie od dnia 01 stycznia 2016r.

Przewodniczący Rady

Jan Dąbrowski

Załącznik do Uchwały Nr 76/XII/15
Rady Gminy Grajewo z dnia 30 grudnia 2015 roku

**GMINNA STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH GMINY GRAJEWO
NA LATA 2016 - 2022**

Opracowanie:

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie

przy współpracy Urzędu Gminy, instytucji i organizacji społecznych

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA.....	5
1. CEL I PROCES TWORZENIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	5
2. CHARAKTERYSTYKA GMINY	8
2.1 PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE	8
2.2 KAPITAŁ SPOŁECZNY GMINY GRAJEWO	15
3. ŹRÓDŁA PODSTAWOWYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH I ICH PROGNOZY	17
CZĘŚĆ PROGRAMOWA	38
4 WIZJA I CELE STRATEGICZNE GMINY GRAJEWO.....	38
4.1 CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA	38
4.2 HARMONOGRAM REALIZACJI	47
5 ZARZĄDZANIE I MONITORING STRATEGII.....	55
ZAKOŃCZENIE.....	57

WSTĘP

Zgodnie z zaleceniami legislacyjnymi opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Dnia 08 października 2008 roku dokument Strategii został przyjęty przez Radę Gminy Grajewo w drodze uchwały Nr 120//XII/08 na lata 2008 – 2015. W roku 2015 podjęto decyzję o opracowaniu nowego dokumentu strategicznego, oddającego aktualną sytuację społeczną i potrzeby gminy. Przygotowano pisma do organizacji i instytucji badające potrzeby i zasoby społeczne, zarządzeniem Nr 142/15. Wójta Gminy Grajewo z dnia 09.10.2015r. powołało Zespół ds. do spraw opracowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022. Zespół spotkał się w dniu 28 października 2015r., by dokonać weryfikacji zebranych z gminnych instytucji danych statystycznych, określić cele i kierunki działania.

Podczas prac nad dokumentem wykorzystano zapisy gminnych programów, projektów, raportów, w tym: Diagnozy Zjawiska Przemocy w Rodzinie na terenie gminy Grajewo z lat 2012 - 2015 oraz Ocenę Zasobów Pomocy Społecznej z lat 2012 - 2014. Strategia została przygotowana na lata 2016 - 2022.

O prezentowanym kształcie dokumentu zdecydowała różnorodność problemów społecznych występujących w gminie, a także konieczność wzięcia pod uwagę aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej,
- ustawa z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003r. o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Konstruując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych należało pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły mieszkańców gminy. Krytyczna analiza dokumentów programowych na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym, tak by wpisywać się własnymi konstrukcjami

programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalno-prawną. Skorzystano między innymi z:

- Strategii Rozwoju Kraju 2020,
- Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020,
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego na lata 2010-2020,
- Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020,
- Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej 2014-2020,
- Strategii Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020,
- Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020,
- Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej na lata 2010-2018,
- Strategii Rozwoju Powiatu Grajewskiego,
- Strategii Rozwoju Gminy Grajewo na lata 2015-2022

Dzięki refleksji nad powyższymi dokumentami prezentowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grajewo na lata 2016-2022 uwzględnia wymiar krajowej, regionalnej i lokalnej polityki publicznej.

CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

1. CEL I PROCES TWORZENIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Proces wypracowania gminnych strategii powinien być procesem uspołecznionym czyli takim, który polega na włączeniu już na samym początku tego procesu szerokich grup mieszkańców, co prowadzi do przemiany całej społeczności i wykreowania dodatkowych niewymiernych efektów. Strategia musi być akceptowana przez mieszkańców gminy jako dzieło i ich własna koncepcja przyszłości. Mieszkańcy gminy powinni więc być jej współautorami. W sprawach, które dotyczą ich samych są oni najlepszymi ekspertami i mają prawo współtworzenia strategii, są także materialnie zainteresowani przyszłością swojej gminy. Im więcej osób zaangażuje się w proces budowania strategii, tym większa będzie szansa na jej pomyślną realizację. Strategia jest więc dokumentem wymagającym stałej aktualizacji.

Opracowanie strategii – to proces społeczny angażujący mieszkańców, a powstały w jego wyniku efekt – to dokument pisemny. Działania te w Gminie Grajewo polegały na:

1. przeprowadzeniu konsultacji społecznych wśród mieszkańców gminy,
2. zaangażowaniu różnorodnych uczestników – liderów lokalnych reprezentujących społeczność gminy i samorząd,
3. pracy zespołu i konsultanta, który moderował przebieg gminnego spotkania i koordynował opracowanie dokumentu.

W miesiącu sierpniu 2015 r. na spotkaniu w Urzędzie Gminy - radnych i sołtysów z Wójtem Gminy oraz kierowników jednostek gminy zostały zgłoszone n/w osoby do pracy w Zespole ds. opracowania strategii.

LP.	Imię i nazwisko	Funkcja / nazwa Instytucji / organizacji
1.	Kazimierz Grabowski	Z-ca Wójta Gminy Grajewo
2.	Weronika Leokadia Szymanowska	Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie
3.	Ewelina Ajdyn	Prezes Stowarzyszenia Rozwoju Gminy Grajewo Inspektor Urząd Gminy Grajewo
4.	Jacek Szeszko	Przewodniczący Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Gminy Grajewo
5.	Eliza Domasiewicz	Starszy pracownik socjalny Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grajewie

6.	Jolanta Alencewicz	Starszy pracownik socjalny Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grajewie
7.	Barbara Leszczyńska	Specjalista pracy socjalnej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grajewie
8.	Izabela Randzio	Prezes Stowarzyszenia Rozwoju Wsi Kurejewka i Chojnówek „Wiejski Zakątek”
9.	Jolanta Samaszko	Dyrektor Szkoły Podstawowej w Wierzbowie
10.	Halina Szklarzewska	Dyrektor Szkoły Podstawowej w Białaszewie
12.	Henryk Chrzanowski	Dyrektor Szkoły Podstawowej w Rudzie
13.	Jolanta Surazyńska	Dyrektor Gimnazjum w Danówku
14.	Renata Żebrowska	Dyrektor Gminnej Biblioteki w Rudzie
15.	Karol Szymanowski	Komendant Straży Gminnej Gminy Grajewo
16.	Zbigniew Okulewicz	Inspektor Spółki Wodnej w Grajewie
17.	Bożenna Zakrzewska	Dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy w Grajewie
18.	Anna Świdarska	Kierownik Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Grajewie
19.	Wioletta Skwiot	Prezes Stowarzyszenia „Szkoła Naszą Szansą” w Grajewie
20.	Joanna Olechowska	Prezes Stowarzyszenia Rozwoju wsi Białogrądy
21.	Edward Wróblewski	Radny Gminy Grajewo
22.	Elżbieta Szumska	Radna Gminy Grajewo Sołtys wsi Ciemnoszyje
23.	Bogdan Chorosz	Dyrektor Zakładu Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Grajewie
24.	Mirosława Nadborska	Sołtys wsi Ruda
25.	Krzysztof Ciszynski	Dzielnicy Gminy Grajewo Komenda Powiatowa Policji w Grajewie

Zespół spotykał się w celu partycypacyjnego modelu budowania Strategii Rozwoju Gminy Grajewo na lata 2015 - 2022 oraz Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Biebrzański Dar Natury - w powiązaniu do potrzeb i tworzenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grajewo na lata 2016 - 2022. W gminie Grajewo odbyły się spotkania konsultacyjne w zakresie tworzenia strategii gminnych w dniach: 12.06.2015; 20.08.2015; 28.10.2015.

Dzięki takiemu procesowi Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Grajewie ma kompleksowy, nowoczesny, partycypacyjny wymiar społeczny. Zachowana została w całym cyklu tworzenia zasada współodpowiedzialności, partnerstwa i orientacji na mieszkańców. Natomiast jej opracowanie w celach i harmonogram zaplanowanych zadań odpowiadają zasadom wielokierunkowego i zrównoważonego rozwoju, solidaryzmu społecznego oraz pomocniczości. Przewidywany w ostatnim

rozdziale monitoring gwarantuje realizację ostatniej z zasad, jakimi Gmina i Samorząd powinny się wykazać wdrażając programy i projekty strategiczne – to jest zasada ciągłości. Wpływa ona na trwałość i efektywność rozwiązań systemowych zapisanych w dokumencie.

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY

2.1 PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE

Gmina Grajewo wchodzi w skład powiatu grajewskiego, zajmując w obecnym kształcie obszar 30 820 ha. Położona jest w północno – zachodniej części województwa podlaskiego, granicząc z województwem warmińsko – mazurskim.

Mapa 1: Położenie gminy Grajewo w powiecie grajewskim

Źródło: www.gminy.pl

Od północy graniczy z Gminą Prostki (leżąca w województwie warmińsko – mazurskim) i Gminą Rajgród, od wschodu z Gminą Goniądz. Tę północno – wschodnią częścią granicy gminy stanowi naturalna granica rzeki Elk. Od południa graniczy z Gminą Radziłów, a od zachodu z Gminą Wąsosz i Szczuczyn.

Siedzibą obecnego Urzędu Gminy jest Miasto Grajewo, położone w północnej części obszaru, stanowiące oddzielną jednostkę administracyjną. W obrębie gminy znajduje się Otulina Biebrzańskiego Parku Narodowego. Tereny położone nad dorzeczem Biebrzy, wykazują zróżnicowaną rzeźbę bardzo atrakcyjną krajobrazowo, reprezentowaną przez prawie wszystkie siedliska bagienne, zróżnicowaną szatę roślinną, bardzo rzadkie zagrożone wymarciem ptaki, atrakcyjne dla miłośników przyrody gatunki ssaków). Wszystkie te walory przyrody obszaru Biebrzańskiego Parku Narodowego stanowią atrakcyjność rejonu w

nim położonego. Stanowią one możliwość kreowania turystyki aktywnej. Są też obszarem do produkcji ekologicznie zdrowej żywności i wspomnianej wyżej rozwoju agroturystyki.

Administracyjnie gmina dzieli się na 49 sołectw (51 miejscowości). Wchodzi ona w skład makroregionu funkcjonalnego Zielone Płuca Polski. Niewielki fragment północno – wschodni leży w zasięgu Obszaru Chronionego Krajobrazu Pojezierza Rajgrodzkiego.

Także na terenie gminy znajdują się 53 obiekty zabytkowe. Większość stanowią drewniane lub murowane domy pochodzące z końca XIX lub z początku XX wieku, należące do właścicieli prywatnych. Lokalizacja tych obiektów występuje na terenie wsi: Białaszewo, Boczki-Świdrowo, Flesze, Gackie, Grozimy, Konopki, Kurejwa, Lipińskie, Łękowo, Łojki, Łosewo, Mareckie, Mierucie, Popowo, Szymany, Wierzbowo, Wojewodzin.

Głównym jednak elementem przestrzennego obszaru gminy są tereny służące do produkcji rolnej, w tym wspomnianej ekologicznej żywności. W strukturze użytkowania gruntów dominują obszary uznawane za aktywnie biologicznie takie jak: łąki, pastwiska, lasy i zadrzewienia, wody płynące i nieużytki bagienne.

Strukturę użytkowania gruntów przedstawia tabela 1

Tabela 1. Struktura użytkowania gruntów

Lp.	Wyszczególnienie	Ilość ha	Udział w %
1.	użytki rolne	19 189	62,26
2.	lasy i grunty leśne	9 807	31,82
3.	nieużytki	702	2,28
4.	grunty zabudowane i zurbanizowane	810	2,63
5.	tereny pod wodami	08	0,03
6.	pozostałe	304	0,98
7.	Powierzchnia ogółem:	30 820	100

Duży udział użytków zielonych w ogólnej powierzchni użytków rolnych predysponuje gminę do chowu i hodowli bydła.

W podziale fizyczno – geograficznym Polski obszar gminy położony jest w mezoregionie Wysoczyzny Kolneńskiej i Kotliny Biebrzańskiej wchodzącej w skład makroregionu Niziny Północno-podlaskiej oraz pojezierza Etckiego stanowiącego część pojezierza Mazurskiego. Powyższe położenie stwarza korzystną konfigurację do wspomnianej wyżej produkcji rolnej.

Zwarte kompleksy leśne położone w środkowej i południowej części gminy mają duże znaczenie turystyczno – wypoczynkowe. Występują tutaj bory świeże z drzewostanem sosnowym tworząc swoisty

klimat sprzyjający pobytowi ludności i regenerujący zdrowie. Obszary leśne podnoszą również atrakcyjność krajobrazową.

Na terenie gminy istnieją trzy obiekty kultu religijnego. Z samodzielną parafią kościół w Białaszewie i kaplica w Sojczynie Borowym oraz kaplica w Przechodach i Kapicach, należące do parafii w Osowcu. Ponadto ludność gminy korzysta z posług kościelnych czterech parafii w Grajewie, jednej w Białaszewie i w Osowcu.

Znajdują się na terenie gminy trzy cmentarze – we wsi Białaszewo, Przechody i Kapice.

Z przyległych wsi ludność grzebana jest także na cmentarzach w Grajewie.

Powiat grajewski do którego ona przynależy, stanowi obszar „Zielonych Płuc Polski”. Gmina zajmuje powierzchnię 30 820 ha co klasyfikuje ją jako jedną z największych gmin w województwie podlaskim.

Dominującym sektorem w gminie jest sektor prywatny. Przeciętna wielkość gospodarstwa wynosi 19,5 ha, 985 osób stanowią użytkownicy gospodarstw rolnych. Rolnicy specjalizują się w produkcji zbóż i ziemniaków oraz hodowli bydła szczególnie mlecznego ze względu na dużą powierzchnię, jaką w gminie zajmują łąki i pastwiska. W regionie jest niewiele gospodarstw specjalistycznych, dominuje produkcja wielokierunkowa zarówno zwierzęca, jak i roślinna. Niewielka ilość sadów jest spowodowana niekorzystnymi warunkami klimatycznymi, umożliwiającymi tylko przetrwanie najbardziej odpornym odmianom drzew owocowych. Podstawową formą własności w gminie jest gospodarka indywidualna. Ponadto, w gminie zarejestrowanych jest 139 podmiotów gospodarczych.

Na terenie gminy znajduje się dobrze rozwinięta sieć dróg, których standard podnosi się z roku na rok. Gmina posiada dobrze rozwiniętą sieć komunikacyjną o dobrym stanie technicznym umożliwiającą połączenie ze wszystkimi ośrodkami w kraju. Drogi wewnętrzne umożliwiają dojazd do domów, gospodarstw i pól. Na terenie gminy łączna długość tej kategorii dróg wynosi około 45,6km.

W Gminie Grajewo sieć wodociągowa rozdzielcza ma długość 195,14 km do których podłączono jest 1189 budynków w tym do indywidualnych gospodarstw rolnych (> 1,0 ha) 985 sztuk. Wskaźnik zwodociągowania gminy wynosi 18 szt./100 mieszk., na 51 sołectw, do sieci wodociągowej podłączonych jest 49 sołectw. Są to dane wysokie w porównaniu do gmin sąsiednich. Średnie zużycie wody na mieszkańca wyniosło 26,9 m³. Gmina Grajewo na tle pozostałych gmin wiejskich w powiecie grajewskim posiada wysoką infrastrukturę wodociagową, słabszą posiadają gminy Rajgród, Szczuczyn i Wąsosz.

Zaopatrzenie w wodę ujmowaną ze studni głębinowych realizowane jest z dwóch wodociągów gminnych: Wojewodzin i Białaszewo. Wydajność istniejących ujęć jest wystarczająca dla zaspokojenia istniejących potrzeb gminy.

Sieć wodociągowa rozdzielcza wynosi 192,4 km i kanalizacyjna 1,0 km. Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych wodociagowe wynoszą 1.160 i kanalizacyjne 5.

Na terenie gminy kanalizacja sanitarna wraz z odprowadzeniem ścieków do oczyszczalni istnieje tylko na terenie Zespołu Szkół Rolniczych w Wojewodzinie. Obecna przepustowość przepuszczalni wynosi około 60 m³ / dobę z możliwością rozbudowy do 90 m³ /dobę. Zespół Szkół Rolniczych w Wojewodzinie dostarcza maksymalnie 43m³ ścieków/dobę.

Aktualnie w gminie jest 397 oczyszczalni przydomowych roślinno-stawowych, w tym miejscowościach Ruda, Danówek, Białaszewo, Wierzbowo przy obiektach oświatowych znajdują się oczyszczalnie indywidualne, w pozostałych gospodarstwach gdzie nie ma oczyszczalni znajdują się zbiorniki indywidualne tzw. szamba.

LUDNOŚĆ

Gminę Grajewo zamieszkuje 6152 osób (stan na 31.12.2014r.). Obszar gminy obejmuje 51 miejscowości, w tym 49 sołectw (oprócz Elźbiecina i Podlaska). Szczegółowy wykaz miejscowości znajduje się w tabeli Nr 2. Największymi miejscowościami liczącymi ponad 300 mieszkańców jest wieś Ruda, Wojewodzin, Popowo i Wierzbowo. Prawie 39% sołectw stanowią miejscowości, w których liczba mieszkańców przekracza 100 osób. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 20 osób na km².

Tabela 2. Liczba mieszkańców w poszczególnych miejscowościach gminy Grajewo

Lp	Wyszczególnienie	Liczba mieszkańców		
		2012	2013	2014
1.	Białaszewo	289	293	282
2.	Białaszewo Kolonia	106	107	103
3.	Białogrody	142	149	146
4.	Boczki - Świdrowo	184	185	181
5.	Brzozowa	45	46	44
6.	Brzozowa Wólka	92	88	87
7.	Chojnówek	47	45	47
8.	Ciemnoszyje	232	231	232
9.	Cyprki	94	94	94
10.	Danówek	48	51	51
11.	Dybla	98	98	92
12.	Elźbiecin	24	24	24
13.	Flesze	58	59	58
14.	Gackie	54	56	55
15.	Godlewo	69	68	69
16.	Grozimy	83	83	82
17.	Kacprowo	140	143	141
18.	Kapice	122	122	120
19.	Konopki	154	154	153
20.	Konopki - Kolonie	86	88	86
21.	Koszarówka	227	235	232

22.	Koty - Rybno	68	65	67
23.	Kurejówka	75	72	72
24.	Kurejwa	115	112	100
25.	Kurki	43	39	37
26.	Lipińskie	80	81	83
27.	Łamane Grądy	36	36	33
28.	Łękowo	70	68	66
29.	Łojki	59	60	59
30.	Łosewo	76	76	76
31.	Mareckie	90	93	93
32.	Mierucie	128	135	135
33.	Modzele	76	76	75
34.	Okół	60	61	57
35.	Pieniążki	30	32	35
36.	Podlasek	14	14	15
37.	Popowo	370	376	373
38.	Przechody	136	133	133
39.	Ruda	474	473	464
40.	Sienickie	15	17	16
41.	Sikora	87	88	90
42.	Sojczynek	34	34	35
43.	Sojczyn Grądowy	26	26	25
44.	Sojczyn Borowy	254	258	248
45.	Szymany	245	246	241
46.	Szymany – Kolonie	92	93	96
47.	Toczyłowo	205	206	204
48.	Uścianki	51	51	53
49.	Wierzbowo	328	331	327
50.	Wojewodzin	412	458	410
51.	Zaborowo	56	58	55
	OGÓŁEM:	6199	6287	6152

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Grajewo

Cechą demograficzną odróżniającą gminę Grajewo od innych jest przewaga kobiet nad mężczyznami, na 97 kobiet przypada 100 mężczyzn. W województwie podlaskim w roku 2014 kobiety stanowiły 51,2%, podczas gdy w gminie Grajewo stanowią one mniejszość (49,2%). Liczba domostw na terenie gminy wynosiła: w 2012r. – 1303; w 2013r. – 1498; w 2014r. -1498.

Tabela 3. Liczba mieszkańców gminy w rozbiciu na wiek na dzień 31.12.2014r.

	MĘŻCZYZNI	KOBIETY	OGÓŁEM
przedprodukcyjny	771	685	1456
produkcyjny	1907	1728	3635
poprodukcyjny	442	619	1061
OGÓŁEM:	3120	3032	6152

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Grajewo

Ludność wieku poprodukcyjnego stanowi 17,24% ogółu ludności, wieku produkcyjnego 59,08%, a przedprodukcyjnego 23,68% ogółu ludności w gminie Grajewo.

Tabela 4. Liczba rodzin ogółem, rodziny niepełne i rodziny wielodzietne – stan na dzień 31.12.2014r.

LP	Liczba rodzin ogółem	Liczba rodzin wielodzietnych	Liczba rodzin niepełnych
1	285	104	29

Źródło: Dane osób korzystających z pomocy społecznej ze sprawozdania GOPS

Tabela 5. Rodziny wielodzietne stan na dzień 31.12.2014r.

	Liczba rodzin	Ilość dzieci	Liczba osób w rodzinach
o liczbie 3 dzieci	49	147	263
o liczbie dzieci 4	9	36	64
o liczbie dzieci 5	7	35	57
o liczbie dzieci 6	1	6	9
o liczbie dzieci 7 i więcej	4	32	43
Ogółem:	70	256	436

Źródło: Dane ze sprawozdania GOPS

Z przedstawionej tabeli wynika, że na terenie gminy Grajewo rodziny wielodzietne stanowią 17,11% w stosunku do ogólnej liczby rodzin; rodziny niepełne 2,68% ogólnej liczby rodzin. Natomiast osoby wchodzące w skład rodzin wielodzietnych stanowią 2,74% ogółu ludności gminy.

Sytuacja gospodarcza

Na terenie gminy funkcjonują obiekty usługowe: biblioteka, agencja pocztowa, ośrodek zdrowia, punkt apteczny, zespół szkół średnich, 3 szkoły podstawowe, gimnazjum. W gminie odbywają się coroczne imprezy; festyny strażackie, imprezy sportowe. W imprezach tych bierze udział ludność gminna, powiatowa oraz z innych regionów Polski.

Gmina Grajewo jest gminą typowo rolniczą. Rolniczy charakter gminy powoduje, że na obszarze gminy funkcjonują niewielkie jednoosobowe rodzinne działalności gospodarcze. Wśród podmiotów największy udział mają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Najczęściej prowadzona forma działalności gospodarczej: handlowa, usługowa, budowlana, transportowa. Na podstawie ewidencji wpisu działalności gospodarczej w Urzędzie Gminy Grajewo Grajewo, aktywnych było 139 podmiotów wykonujących działalność gospodarczą, w tym w roku 2013r. zarejestrowano 8 podmiotów gospodarczych, a w 2014r. – 25.

Na terenie gminy znajduje się tylko 9 podmiotów działających na zasadach prawa handlowego, z czego BIOM, ma główną siedzibę w gminie Jaświły, a jego zakład zagospodarowania odpadów mieści się w Koszarówce i posiada status Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych (tzw. RIPOK). Przedsiębiorstwa działają w branżach budowlanej, handlowej, piekarniczej oraz transportowej. Głównym miejscem pracy pozostają rodzinne gospodarstwa rolne.

Zakres działalności zakładów w gminie Grajewo jest dynamiczny i zmienny, gdyż przedsiębiorcy dostosowują się do aktualnej sytuacji rynkowej. Na terenie gminy funkcjonują¹:

- 21 zakładów usługowych wspomagających produkcję roślinną (obecnie dwa są zawieszony);
- 4 zakłady usługowe wspomagające chów i hodowlę zwierząt gospodarskich;
- 1 zakład pozyskujący drewno;
- 6 zakładów usług leśnych (obecnie dwie są zawieszony);
- 1 zakład zajmujący się wydobywaniem żwiru i piasku;
- 7 zakładów produkcyjnych wyrobów tartacznych (obecnie dwa są zawieszony);
- 1 zakład produkujący wyroby stolarskie i ciesielskie;
- 2 zakłady produkcyjne wyrobów z drewna (obecnie jeden jest zawieszony);
- 1 zakład produkcyjny artykułów piśmiennych;
- 1 zakład produkcyjny wyrobów budowlanych z betonu;
- 1 zakład zajmujący się cięciem, formowaniem i wykańczaniem kamienia;
- 1 zakład zajmujący się obróbką metali;
- 1 zakład zajmujący się obróbką mechaniczną elementów metalowych;
- 1 zakład produkujący narzędzia;
- 1 zakład zajmujący się odzyskiwaniem surowców z materiałów segregowanych;
- 2 zakłady trudniące się naprawą i konserwacją maszyn;
- 4 zakłady zajmujące się przygotowaniem terenu pod budowę;
- 2 zakłady wykonujące wykopy i wiercenia geologiczno-inżynierskie;
- 3 zakłady usługowe robót związanych z budową dróg i autostrad;
- 11 zakładów zajmujących się wykończeniówką domów mieszkalnych;
- 1 zakład wykonujący pozostałe instalacje budowlane;
- 2 zakłady mechaniki pojazdowej;
- 1 zakład wykonujący konstrukcje i pokrycia dachowe;
- 1 działalność agentów zajmujących się sprzedażą płodów rolnych, żywych zwierząt, surowców dla przemysłu tekstylnego i półproduktów;

¹ Ewidencja Działalności Gospodarczej w Gminie Grajewo oraz dane z CEDG – stan na lipiec 2015r.

- 8 hurtowni;
- 15 sklepów detalicznych;
- 14 zakładów zajmujących się transportem drogowym towarów;
- 2 działalności agentów i brokerów ubezpieczeniowych;
- 1 działalność agencji reklamowej;
- 4 działalności związane z wystawianiem przedstawień artystycznych;
- 1 działalność weterynaryjna;
- 3 działalności turystyczne;
- 1 usługowa działalność gastronomiczna;
- 1 zakład trudniący się naprawą i konserwacją komputerów;
- 1 działalność związana z tłumaczeniami;
- 1 firma sprzątająca;
- 2 zakłady zajmujące się wynajmem i dzierżawą maszyn i urządzeń rolniczych;
- 1 zakład zajmujący się wynajmem i dzierżawą maszyn i urządzeń budowlanych;
- 4 zakłady zdrowotne (stomatologia, usługi medyczne, protetyka, ratownictwo medyczne i fizjoterapeutyczne).

2.2 KAPITAŁ SPOŁECZNY GMINY GRAJEWO

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy, działające w obszarze polityki społecznej i rozwiązujące dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne na przykład organizacje pozarządowe. W każdym z prezentowanych poniżej obszarów diagnostycznych umieszczono informację jednocześnie o tych właśnie instytucjach. Taki opis stanowi prezentację rzeczywistego stanu zarówno potrzeb, jak i infrastruktury oraz kapitału społecznego.

Publiczne i pozarządowe instytucje wspierają działania społeczne i zapewniają tym samym rozwój gminy.

Tabela 6. Zasoby społeczne występujące na terenie gminy Grajewo

Instytucja/organizacja	Pełnione role i zadania
Gminna Biblioteka Publiczna	Gromadzenie i udostępnianie księgozbioru, promocja regionu i rozwój kultury
Ośrodek Zdrowia w Białaszewie	Opieka zdrowotna i profilaktyka
Gminna Komisja Problemów Alkoholowych	Monitorowanie i pomoc wobec uzależnieniom
Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie Gminy Grajewo	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i ochrona ofiar przemocy
Straż Gminna	Bezpieczeństwo, ład i porządek i na terenie gminy
Gminna Spółka Wodna w Grajewie	Usługi wspomagające produkcję roślinną poprzez pracę wodne i melioracyjne

Szkoły Podstawowe	Edukacja dzieci, rozwój kultury
Gimnazjum Gminne	Edukacja młodzieży, rozwój kultury z elementami zachowania tradycji
Zespół Szkół w Wojewodzinie	Edukacja młodzieży i rozwój kultury
Komenda Powiatowa Policji	Bezpieczeństwo, ściganie przestępstw
Parafia rzymsko-katolicka p.w. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Białaszewie	Szerzenie wiary, promocja dialogu społecznego i tolerancji
Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Kurejewka i Chojnowek „Wiejski Zakątek”	Działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych
Ochotnicze Straże Pożarne	Ochrona przeciwpożarowa organizowana przez mieszkańców
Kółka Różańcowe	Wspólne modlitwy, szerzenie wiary
Świetlice Wiejskie	Organizacja czasu wolnego
Uczniowski Klub Sportowy „Lider” w Danówku	Organizacja czasu wolnego poprzez sport wśród młodzieży
Uczniowski Klub Sportowy „Żuraw” w Wierzbowie	Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży poprzez sport
Uczniowski Klub Sportowy UKS „Białaszewo”	Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży poprzez sport
Uczniowski Klub Sportowy „Wojspirnt” Wojewodzin	Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży poprzez sport
Uczniowski Klub Sportowy „Gamibt” Wojewodzin	Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży poprzez sport
Aktywni sołtysi	Integracja środowiska lokalnego
Aktywni Radni	Reprezentowanie interesów mieszkańców, wnioskowanie w sprawach rozwoju gminy, integracja środowiska lokalnego
Klub Animatorów Tradycji	Promocja regionu i rozwój kultury
Stowarzyszenia Rozwoju Wsi Modzele	Rozwój społeczno-gospodarczy wsi, integracja mieszkańców, przeciwdziałanie bezradności i wykluczeniu społecznemu,
Stowarzyszenia Rozwoju Wsi Białogrądy	Rozwój społeczno-gospodarczy wsi, integracja mieszkańców, przeciwdziałanie bezradności i wykluczeniu społecznemu,
Stowarzyszenia Rozwoju Wsi Ciemnoszyje	Rozwój społeczno-gospodarczy wsi, integracja mieszkańców, przeciwdziałanie bezradności i wykluczeniu społecznemu,
Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Grajewo	Działalność naukowo-techniczna, oświatowa, kultura fizyczna i sport oraz ochrona środowiska
Lokalna Grupa Działania w Wojewodzinie	Rozwój obszarów wiejskich regionu

Przy każdej szkole podstawowej funkcjonują świetlice dla dzieci. W ramach zajęć świetlicowych prowadzone są zajęcia dydaktyczno-wychowawcze, artystyczne, rekreacyjno-sportowe. Uczniowie mają możliwość korzystania z biblioteki, sali komputerowej, sali sportowej, placu zabaw. Na terenie gminy również funkcjonują świetlice wiejskie w miejscowościach: Wojewodzin, Wierzbowo, Szymany, Sojczyn Borowy, Ruda, Popowo, Kurejwa, Kurejewka, Grozimy, Ciemnoszyje, Boczki Świdrowo, Białogrądy, Białaszewo dla potrzeb organizacji czasu wolnego mieszkańców.

W ramach projektu „Wyposażenie świetlic wiejskich w Gminie Grajewo”, świetlice wiejskie wzbogaciły swoją ofertę poprzez zakup różnorodnych gier, które uczyniły świetlice miejscami gdzie można komfortowo, miło i aktywnie spędzać czas.

Do organizacji pozarządowych (NGO), czyli stowarzyszeń, fundacji można zaliczyć m.in.:

- Lokalna Grupa Działania Biebrzański Dar Natury z siedzibą w Wojewodzinie działająca od 30-09-2008
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Białogrądy od 17-05-2012
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Ciemnoszyje, od 22-05-2012
- Międzyzakładowy Związek Zawodowy „Wspólna Sprawa”, od 26-03-2013
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Modzele, od 12-04-2013
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Kurejewka i Chojnówek „Wiejski Zakątek”, założone 22-01-2014
- Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Grajewo z siedzibą w Wojewodzinie działające od 23-05-2015
- Ochotnicze Straże Pożarne działające licznie na terenie Gminy Grajewo.

3. ŹRÓDŁA PODSTAWOWYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH I ICH PROGNOZY

POMOC SPOŁECZNA

Dokonując diagnozy problemów społecznych na terenie gminy korzystano z informacji i statystyk jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji działających w obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, którymi dysponują instytucje, wykorzystano wiedzę i kompetencje pracowników Urzędu Gminy na etapie formułowania wniosków i prognoz.

Jak wynika z danych sprawozdawczych GOPS w roku 2012 z pomocy społecznej korzystało 258 rodzin (1138 osób w rodzinach), w roku 2013 - 268 rodzin (1133 osób w rodzinach), w 2014r. - 285 rodzin (1146 osób w rodzinach). W okresie od 01 stycznia 2015r. do 30 września 2015r. z pomocy skorzystało 237 rodzin (935 osób w rodzinach).

Tabela 7. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną w 2014r. w gminie

Wyszczególnienie	Liczba osób którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych/ bez względu na ich rodzaj, formę liczbę oraz źródło finansowania.	539	285	1146
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę	5	5	10
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę	534	281	1140
Pomoc udzielona w postaci pracy socjalnej – ogółem	X	98	407

Źródło: Dane ze sprawozdania GOPS Grajewo

Tabela 8. Rodzaje przyznawanej pomocy społecznej w latach 2012 – 2014

Rodzaj zasiłku (świadczenia, pomocy)	Rok 2012		Rok 2013		Rok 2014	
	Liczba osób	Kwota	Liczba osób	Kwota	Liczba osób	kwota
Zasiłek stały	10	37.025	13	56.597	16	60.775
Zasiłki okresowe	139	279.526	150	412.766	185	456.961
Zasiłki celowe i w naturze w tym zasiłki specjalne celowe	149	126.775	118	101.721	116	91.603
W tym: Posiłek (w formie zasiłku)	116	91.941	71	59.544	75	59.448
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków w wyniku klęski żywiolowej	-	-	-	-	-	-
Sprawienie pogrzebu	-	-	1	3.560	-	-
Składka zdrowotna za osoby pobierające zasiłek stały	10	3.332	13	5.094	16	5.470

Źródło: Dane ze sprawozdania GOPS Grajewo

Dokonując analizy danych w tabeli należy stwierdzić, że kwota środków finansowych na pomoc społeczną i inne świadczenia sukcesywnie wzrasta. Najwięcej osób korzysta z zasiłków okresowych oraz jednorazowych.

Tabela 9. Liczba dzieci objętych pomocą w formie dożywiania w szkole w latach 2012 – 2015

LP.	Rok	Liczba dzieci w szkole	Liczba dzieci korzystających z posiłku	% osób w stosunku do liczby dzieci w szkole
1.	2012	850	298	35,06
2.	2013	887	307	34,61
3.	2014	875	307	35,09
4.	2015	870	251	28,85

Źródło: Dane ze sprawozdania GOPS Grajewo

Bardzo ważną formą pomocy jest dożywianie dzieci w szkołach podstawowych, gimnazjum oraz szkołach ponadgimnazjalnych. W ostatnich dwóch latach liczba dzieci korzystających z dożywiania nie zmieniła się. Dzieci korzystają z tej formy pomocy ze względu na trudną sytuację życiową rodziny w ramach wieloletniego Programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”.

Ośrodek wykonuje również zadania z zakresu ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz funduszu alimentacyjnego i postępowaniu o dłużnikach alimentacyjnych.

Tabela 10. Ilość osób korzystających z pomocy społecznej w zależności od przyczyny w latach 2012 - 2014

Przyczyny	Liczba rodzin 2012	Liczba rodzin 2013	Liczba rodzin 2014
Ubóstwo	185	227	240
Sieroctwo	0	0	0
Bezdomność	3	2	3
Potrzeba ochrony macierzyństwa	108	105	104
Bezrobocie	145	152	171
Niepełnosprawność	66	69	80
Długotrwała lub ciężka choroba	48	54	63
Bezradność w sprawach op. wych. w tym:	37	50	46
• rodziny niepełne	29	33	29
• rodziny wielodzietne	7	13	14
Przemoc w rodzinie	9	8	12
Alkoholizm	26	27	23
Narkomania	0	0	0
Trudności w przystosowaniu po opuszczeniu Zakładu Karnego	3	1	3
Zdarzenia losowe	2	1	2
Kłeska żywiołowa	0	0	0
RAZEM:	668	742	790

Źródło: GOPS Grajewo

Tabela 11. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych w rodzinach

LP	Rok-stan na 31.XII.	Ilość rodzin z problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	Ilość osób w tych rodzinach
1.	2012	37	160
2.	2013	50	234
3.	2014	46	226
4.	2015	42	196

Źródło: GOPS Grajewo

Analiza wskazuje, że ilość rodzin z problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w roku 2012 – wynosiła – 37 i wzrosła o 13 rodzin w 2013r , 46 – w roku 2014 prawie na tym samym poziomie.

Przedstawione powyżej dane świadczą o tym, że w pojedynczych rodzinach doszło do dysfunkcji i bez pomocy z zewnątrz nie będą mogły prawidłowo wypełniać swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Tabela 12. Środki finansowe przeznaczone na pomoc społeczną

Rok	Zadania własne (kwota)	Zadania zlecone i dotacje (kwota)	Ogółem
2012	452.968,81	3.489.294,82	3.944.263,63
2013	500.374,03	3.731.483,77	4.231.857,80
2014	528.238,09	3.793.052,50	4.321.290,59

Źródło: GOPS Grajewo

W realizacji zadań pomocy społecznej Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej mając na względzie realizowanie integracji społecznej i jej polityki współdziała z organizacjami społecznymi oraz instytucjami powiatowymi.

Problem ubóstwa

Ludzie żyją w ubóstwie jeżeli ich dochód i zasoby są tak niskie, że uniemożliwia im to osiągnięcie poziomu życia uznawanego w ich społeczeństwie za minimalnie akceptowalny. Ze względu na ubóstwo mogą oni doznawać wielu problemów począwszy od bezrobocia, niskiego dochodu, złych warunków mieszkaniowych, nieodpowiedniej opieki zdrowotnej i przeszkód w dostępie do edukacji ustawicznej, kultury, sportu i rekreacji. Są oni często wykluczeni i zmarginalizowani w stosunku do aktywności (gospodarczych, społecznych i kulturalnych), które są normą dla innych, a ich dostęp do praw podstawowych może być ograniczony. Z pomocy społecznej z powodu niskich dochodów korzysta 240 rodzin (969 osób w rodzinach). Zjawisko ubóstwa w rodzinach spowodowane jest w szczególności brakiem pracy, nadużywaniem alkoholu, przemocą w rodzinie oraz niskim poziomem wykształcenia.

Niepełnosprawność

Na podstawie danych i przeprowadzonych wywiadów środowiskowych osób korzystających z pomocy społecznej 77 osób dotkniętych jest niepełnosprawnością w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym. Osoby niepełnosprawne korzystają z pomocy i wsparcia pracowników socjalnych, korzystają również z usług opiekuńczych.

Na przełomie lat 2012/2014 liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności utrzymywała się następująco: w 2012 roku pomocy społecznej udzielono 66 osobom niepełnosprawnym liczącym w sumie 231 osób w tych rodzinach. W roku 2013 było to 69 rodzin z 302 osobami. Natomiast w 2014 roku z przyczyny niepełnosprawności udzielono pomocy dla 80 rodzin (294 osoby w tych rodzinach).

Długotrwała choroba

Za osobę długotrwale chorą uznaje się taką osobę, która nie jest w stanie przez dłuższy okres czasu pełnić funkcji społecznych tzn. uczestniczyć w życiu społecznym. Powodem może być stan fizyczny bądź psychiczny jednostki społecznej. W efekcie długotrwałej choroby nastąpić może wyeliminowanie jednostki, jej zamknięcie się na świat zewnętrzny, zaburzenia psychiczne, a także nietolerancja zdrowej

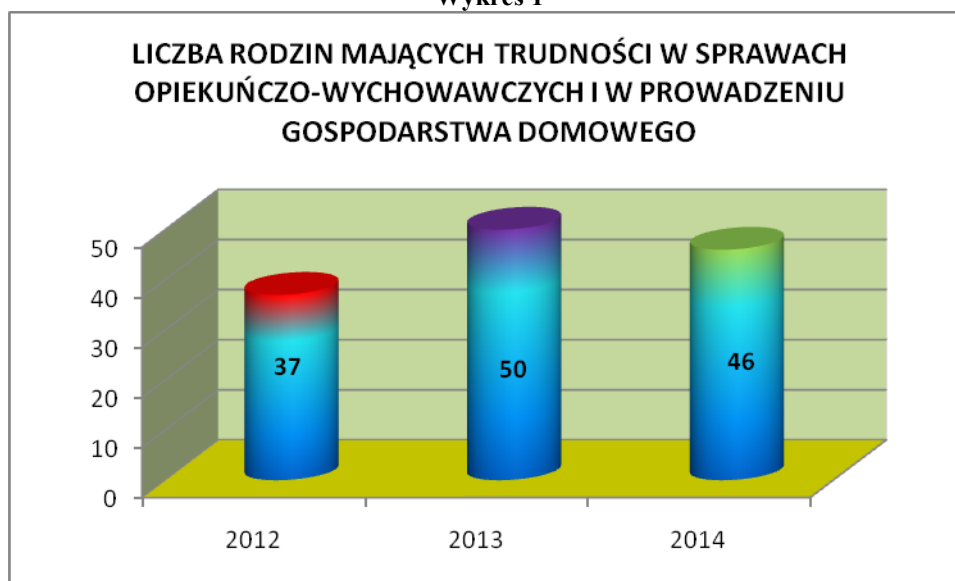
części społeczeństwa. Z powodu długotrwałej choroby w roku 2012 z pomocy korzystało 48 rodzin (175 osób w rodzinach), w 2013r. – 54 (166 osób w rodzinach), w roku 2014r.- 63 (230 osób w rodzinach).

Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego

Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych jest problemem, który koncentruje się wokół rodziny. Dotyczy ona trudności w radzeniu sobie z wychowaniem i opieką nad własnymi dziećmi, czemu towarzyszą ponadto inne problemy, np. uzależnienie, przemoc w rodzinie, niedojrzałość emocjonalna, problemy w pełnieniu ról małżeńskich i rodzicielskich, dysfunkcje rodziny (rodzina niepełna, patologiczna), choroby, czy niepełnosprawność, a także niezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Częstym powodem zwracania się o pomoc są trudności wychowawcze rodziców, czego podłożem jest zatracanie wartości moralnych i etycznych w kręgach dziecięco – młodzieżowych, agresja, przestępczość nieletnich.

Wykres 1

Źródło : Opracowano na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grajewie

Na powyższym wykresie Nr 1 zauważyć można, że w roku 2012 z powodu niezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych z pomocy korzystało 37 rodzin, 2013 rok. przyniósł wzrost problemu i występował w 50 rodzinach natomiast w 2014r. w 46 rodzinach.

Zjawisko bezradności jest ewidentnie niekorzystne. Rodzina jest środowiskiem, w którym zachodzi socjalizacja pierwotna, w trakcie której dziecko po raz pierwszy spotyka się z interakcjami społecznymi, następuje internalizacja norm i zachowań, kształtuje się jego charakter. Dlatego tak bardzo ważne jest, by nie dopuszczać do zaburzeń w strukturze rodziny i jej funkcjonowaniu.

Starość jest okresem trudnym, człowiek musi zostać do niej odpowiednio przygotowany. Na to, jak jest ten okres przeżywany, mają wpływ różne czynniki zarówno indywidualne, w tym genetyczne, jak i społeczne. Ludzie starsi stają się coraz mniej sprawni, coraz częściej chorują. Przygotowywanie się do starości stanowi nowe wyzwanie dla współczesnych społeczeństw. Największym problemem społecznym ludzi starszych jest samotność. Często człowiek starszy znajduje się w niekorzystnej sytuacji we własnej rodzinie. Seniorzy żyją najczęściej w rodzinach swych dzieci. Problem pojawia się wówczas, gdy starszy człowiek staje się niesprawny, albowiem zaczyna to obarczać rodzinę. Rodzina, mimo chęci i starań, nie zawsze sama jest w stanie zapewnić pełną pomoc seniorom. Dlatego, aby skuteczniej pomagać i ułatwiać tym ludziom życie, należy wspierać rodzinę w jej funkcjach opiekuńczych.

Jedną z podstawowych instytucji służących osobom starszym jest Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS) działający na terenie każdej gminy. Celem głównym takiego ośrodka jest dążenie do jak największej samodzielności jej podopiecznych i ich aktywizacja w podejmowaniu działań zmierzających do poprawy jakości własnego życia. Niskie dochody sprawiają, że osoby w starszym wieku należą do najbiedniejszej warstwy społecznej.

Potrzeba ochrony macierzyństwa

Wśród osób korzystających z pomocy społecznej znajdują się również kobiety w ciąży, będące w trudnej sytuacji materialnej. Stanowi to podstawę do udzielenia im wsparcia tak, by były w stanie fizycznie, psychicznie i materialnie dotrzeć szczęśliwie do końca ciąży. W 2012r. z pomocy materialnej korzystało 108 osób (42 osoby w rodzinie), a w 2013r. – 105 osób, natomiast w 2014r. – 104 osoby. Na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych przyznawane były świadczenia w formie: - dodatku do zasiłku jednorazowego z tytułu urodzenia dziecka i jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka. W roku 2014 udzielono świadczeń dla 57 osób z tytułu urodzenia dziecka.

Usługi asystenta rodziny

Ustawowym zadaniem dla gminy jest wprowadzenie asystenta rodziny do bezpośredniej pracy z rodziną. Asystent rodziny zajmuje się wyłącznie pomocą i pracą z rodziną. Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej wychowywanie dzieci. Jego głównym zadaniem jest nie dopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny oraz podjęcie działań zmierzających do zażegnania kryzysu w rodzinie.

Elastyczny i nienormowany czas pracy asystenta rodziny służyć ma realnym potrzebom i rytmowi życia rodziny. Asystent rodziny kierowany jest do pracy tylko z tymi rodzinami, w których sytuacja dziecka małoletniego wymaga wsparcia zewnętrznego. Jego zadaniem jest całościowe wspieranie rodzin wychowujących dzieci, zagrożonych różnymi dysfunkcjami. Rola asystenta rodziny polega na aktywnym

wspieraniu rodziny wychowującej dzieci, w której mają miejsce problemy trudne do pokonania samodzielnie przez tę rodzinę. Asystent rodziny w swojej pracy korzysta z pomocy osób reprezentujących instytucje i służby zainteresowane rozwiązaniem problemu danej rodziny. W pierwszej kolejności osoba pełniąca tę funkcję dba o rozwiązanie podstawowych problemów socjalnych rodzin: mieszkaniowych, materialnych, zdrowotnych czy prawnych. Ponadto pomaga również w rozwiązaniu problemów psychologicznych podopiecznych (emocjonalnych, rodzinnych, problemów w grupie rówieśniczej) i w razie potrzeby kieruje ich na odpowiednią terapię. Asystent rodziny wspiera również swoich podopiecznych w podejmowaniu aktywności społecznej, zachęca bezrobotnych do podjęcia pracy i wspiera ich w pierwszych miesiącach zatrudnienia. Intensywna praca asystenta z rodziną jest realizowana również w przypadku czasowego umieszczenia przez sąd dziecka poza rodziną. Wówczas zadaniem asystenta staje się nie tylko praca z rodziną w miejscu zamieszkania, ale również współpraca z rodziną zastępczą lub koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i aktywne uczestnictwo we wszystkich działaniach zmierzających powrót dziecka do rodziny.

Tabela 13. Sytuacja rodzin w gminie wspierana przez asystenta rodziny od 2012r.

Lp.	Wyszczególnienie	Dane według stanu na koniec:					
		2010r.	2011r.	2012r.	2013r.	2014r.	2015r.
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Liczba mieszkańców gminy w wieku do lat 18	1470	1425	1435	1392	1360	1350
2.	Liczba dzieci z terenu gminy objętych pieczą zastępczą ogółem, w tym:	1	1	5	5	4	10
2.1.	- pieczą zastępczą w formie rodzinnej	1	1	1	1	1	6
2.2.	- pieczą zastępczą w formie instytucjonalnej	-	-	4	4	3	4
3.	Liczba rodzin mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej	37	36	37	50	45	46
4.	Liczba rodzin w danym roku, będących pod opieką jednego asystenta rodziny	x	x	12	12	16	17
5.	Liczba osób w danym roku, będących pod opieką jednego asystenta rodziny	x	x	66	65	91	93
6.	Liczba dzieci przekazanych do pieczy zastępczej	-	4	-	-	3	4
7.	Liczba dzieci, które powróciły z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych	-	-	-	1	-	2
8.	Liczba dzieci pozostających w pieczy zastępczej	1	5	5	4	7	9

PRZEMOC W RODZINIE

Przemoc w rodzinie to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie na szkodę bliskiego lub zaniechanie działań koniecznych do ochrony zdrowia i życia osób najbliższych, działania te naruszają prawa i dobra osobiste członka rodziny (osoby najbliższej, a także innych osób zamieszkujących wspólnie lub wspólnie gospodarujących). Przemoc w rodzinie w szczególności naraża osoby bliskie na

niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narusza godność osobistą, nietykalność cielesną, wolność i swobodę, w tym również osobiste normy związane z życiem seksualnym.

Przemocą w rodzinie określane jest „każde zachowanie skierowane wobec osoby bliskiej, którego celem jest utrzymanie nad nią kontroli i władzy”. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie definiuje przemoc w rodzinie jako jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Przemoc w rodzinie jest:

- zjawiskiem wynikającym z działania człowieka (działanie lub zaniechanie działań jest dokonywane przez jednego członka rodziny przeciwko pozostałym),
- intencjonalna (zmierza do osiągnięcia jakiegoś celu),

poza tym:

- wykorzystuje przewagę sił, uniemożliwiając samoobronę i opiera się na władzy i kontroli,
- narusza prawa i dobra osobiste krzywdzonego członka rodziny
- powoduje szkody na zdrowiu fizycznym, psychicznym oraz cierpienie i krzywdy moralne u osób, których dotyczy.

Przemoc w rodzinie jest doświadczeniem, traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednio szkody na zdrowiu psychicznym i fizycznym, jak i poważne, długotrwałe problemy ujawniające się w życiu dorosłym, jako konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie.

Społeczne konsekwencje przemocy w rodzinie

Przemoc zagraża życiu, niesie ze sobą cierpienie fizyczne, rany, siniaki, ale przede wszystkim powoduje niewyobrażalnie wszelkie szkody psychiczne u ofiar, które najczęściej przez lata doświadczają znęcania się, wykorzystywania lub zaniedbywania. Przemoc domowa w rodzinie to także poważny problem społeczny. Destrukcyjna siła niszczy cały system rodzinny, rozsadza go od środka, odbiera poczucie bezpieczeństwa i możliwość prawidłowego rozwoju najmłodszym członkom rodziny. Niesie ze sobą ryzyka dziedziczenia przez dzieci doznające przemocy i powielania ich w dorosłym życiu. Niezwalczana przemoc przybiera na sile, utrwała się i eskaluje niosąc negatywne konsekwencje dla uwikłanych w nią rodzin i dla całego społeczeństwa. Niezbędne jest zatem podejmowanie planowanych działań mających na celu zapobieganie i zwalczanie przemocy w rodzinie, działań wpisanych w tworzenie i rozwijanie systemu przeciwdziałania przemocy, którego zasadniczymi elementami są specjalistyczne instytucje i profesjonaliści niosący pomoc osobom dotkniętym przemocą domową.

DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY W RODZINIE

Właściwe zdiagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie jest bardzo trudne. Przemoc domowa jest problemem złożonym, o którym nie łatwo się rozmawia, a który jeszcze trudniej jest zbadać. Istniejące statystyki pozwalają oszacować jedynie jego przybliżone rozmiary. Oficjalne statystyki nie obejmują niezgłaszanych przypadków przemocy, a problematyka przemocy jest traktowana jako sprawa wstydliva, drażliwa, skrywana w czterech ścianach domu, stąd proces badawczy napotyka na liczne bariery metodologiczne. Należy stwierdzić wzrost interwencji domowych i prowadzenie w ich wyniku procedury „Niebieska Karta”. Coraz więcej osób korzysta z pracy socjalnej udzielanej przez pracowników socjalnych oraz działającego na terenie Gminy Grajewo Punktu Konsultacyjnego, w którym pomocy i wsparcia udziela psycholog.

Rozpoznanie skali zjawiska, wyłącznie na podstawie danych statystycznych Ośrodka Pomocy Społecznej, Policji czy innych instytucji zaangażowanych w rozwiązywanie problemu przemocy domowej nie daje pełnego zobrazowania skali zjawiska. Często przemoc nie wychodzi poza próg domu. Osoby będące ofiarami przemocy nie szukają pomocy wśród innych też instytucji z różnych powodów. Trzeba również mieć na uwadze, że ofiarami przemocy w rodzinie są dzieci, które z reguły nie potrafią same poprosić o pomoc, a które rozwijając się w atmosferze przemocy nabywają negatywne wzorce zachowań i niejednokrotnie zostają sprawcami przemocy w rodzinie już jako rodzice.

Liczba założonych Niebieskich Kart w latach 2012 - 2015 przez instytucje

Instytucja zakładająca NK	Liczba Niebieskich Kart przekazanych do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego			
	2012	2013	2014	2015
Policja	35	40	38	44
GOPS	0	2	3	2
Oświata	0	0	0	0
Służba zdrowia	0	0	0	0
GKRPA	0	0	0	0
RAZEM:	35	42	41	46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie Gminy Grajewo

Celem zdiagnozowania zakresu przemocy w rodzinie oraz poziomu wiedzy o tym problemie przeprowadzono badania ankietowe skierowane do mieszkańców gminy. Kwestionariusze ankiet zostały rozdane w środowisku przez pracowników socjalnych oraz w Zespole Szkół w Wojewodzinie. W wyniku analizy materiału badawczego zbadano dwa obszary problemu:

- 1) Skala problemu przemocy wobec dziecka w Gminie Grajewo
- 2) Stan wiedzy społeczności lokalnej na temat zjawiska przemocy domowej oraz stanu tego zjawiska w gminie.

W oparciu o zgromadzone informacje zawarte w 100 ankietach wypełnionych przez młodzież Zespołu Szkół w Wojewodzinie problem przemocy wobec dziecka określa się: iż 37% ankietowanych osób przemoc uważa jako znęcanie się nad ludźmi w sposób fizyczny i psychiczny, 24% badanych osób uważa przemoc za użycie siły. Można stwierdzić, iż najczęstszym sprawcą przemocy wobec dziecka jest ojciec, którego jako sprawcę uważa 26%, starsze rodzeństwo – 16%, „Konkubent”- 9% oboje rodziców - 8%, a 5% uważa, że „babcia” oraz „dziadek”. Matkę jako krzywdzącą dziecko uważa – 2% ankietowanych, a innych członków rodziny - 1%, zdania na ten temat nie ma 28%. Ankietowani na poziomie 31% uznało, iż najczęstszym powodem przemocy wobec dziecka jest alkoholizm rodziców. Kolejnym powodem jest „nieposłuszeństwo dziecka” – 18%, a chęć wyładowania emocji 14% oraz złe doświadczenia rodziców.

Poziom wiedzy społeczności lokalnej gminy na temat zjawiska przemocy domowej oraz stanu tego zjawiska w gminie zbadano na podstawie 100 ankietowanych (osoby dorosłe). 70% ankietowanych stwierdziła, że w gminie Grajewo występuje przemoc w rodzinie, natomiast 30% wyraziła przeciwne zdanie na ten temat. Zdaniem ankietowanych najczęściej do przemocy domowej dochodzi w rodzinach nadużywających alkohol - 45%, a we wszystkich innych - 20%. 16% stwierdziła, że problem przemocy ma miejsce w rodzinach patologicznych, a 8% w rodzinach biednych. Najmniej w rodzinach bogatych - 2%. Najczęstszym sprawcą przemocy jest mężczyzna, tak wypowiedzieli się ankietowani - 83%, a osoby bliskie z rodziny – 5%. Najczęściej pada ofiarą przemocy żona – 55% i dzieci – 38%. Najczęściej stosowana przemoc przez sprawcę w stosunku do swoich bliskich jest przemoc psychiczna – 45% i przemoc fizyczna - 41%, mniej przemoc ekonomiczna – 2% oraz przemoc seksualna – 1%. Niestety 9% ankietowanych nie udzieliło odpowiedzi. Ofiary przemocy najczęściej zgłaszają się na policję – 56% jako kolejne miejsce wybierają Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej – 25%, do psychologa – 6%. Działania szczegółowe w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie przedstawiaone są w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 - 2022.

Alkoholizm

Problem uzależnienia alkoholowego, jak każdy inny problem społeczny, nie kończy się jedynie na osobie nim dotkniętej, lecz skupia się na całym najbliższym otoczeniu jednostki, a przede wszystkim na rodzinie. Nadużywanie alkoholu dezorganizuje funkcjonowanie głównej komórki społecznej, jaką jest rodzina, wprowadzając do niej szereg patologii, z których najczęściej spotykaną jest przemoc w rodzinie. Uzależnienie alkoholowe jest wskazywane jako jedno z następstw procesu transformacji ustrojowej, pogłębiającego się bezrobocia i industrializacji. Jego szczególne niebezpieczeństwo polega na tym, iż prowadzi ono do degradacji fizycznej i moralnej jednostki nadużywającej alkoholu, rozwija się bez świadomości osoby bezpośrednio nim dotkniętej, w dużym stopniu odbija się na rodzinie uzależnionej osoby i prowadzić może do przedwczesnej śmierci. Kolejnym, niepokojącym faktem jest to, iż liczba osób uzależnionych podwyższa się w szybkim tempie. Niezwykle trudno jest wskazać faktyczne dane liczbowe na temat jednostek borykających się z problemem alkoholowym, jednakże z danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że w roku 2014 zajmowano się 18 osobami z problemem alkoholowym o skierowanie na przymusowe leczenie od alkoholu, z czego w 6 przypadkach wystąpiono z wnioskiem do Sądu o zastosowanie obowiązku przymusowego leczenia od alkoholu. W roku 2014 z problemem alkoholowym 23 rodziny objęte były pomocą społeczną.

Rzeczywista jednak liczba uzależnionych jednostek jest o wiele wyższa. Jednakże przyznanie się do istnienia tego problemu nie jest sprawą łatwą i oczywistą. Wynika to z ignorowania problemu przez samych uzależnionych, a także przez poczucie wstydu i odrzucenia w przypadku rodzin osób dotkniętych owym problemem.

Działająca w gminie Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadziła:

- ✓ W 2012 roku 25 rozmów profilaktycznych motywujących do podjęcia leczenia odwykowego, w 15 przypadkach wystąpiła do Sądu o nałożenie obowiązku przymusowego leczenia.
- ✓ W 2013 roku 26 rozmów profilaktycznych motywujących do leczenia z osobami nadużywającymi alkoholu, w 12 przypadkach wystąpiła do Sądu o nałożenie obowiązku przymusowego leczenia.
- ✓ W 2014 roku 18 rozmów profilaktycznych motywujących, w 6 przypadkach wystąpiono do Sądu o obowiązkowe leczenie.

Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

Osoby opuszczające zakłady karne mają zazwyczaj ogromne trudności z przystosowaniem się do życia w społeczeństwie (są dyskryminowane, nie mają mieszkania, pracy). Osoby te zgłaszają się najczęściej do ośrodka pomocy, jest im udzielana pomoc finansowa. Konieczne jest jednak podjęcie innych

działań (porady specjalistyczne - prawne i psychologiczne, praca socjalna, zapewnienie mieszkania), które pozwolą na powrót tych osób do społeczeństwa, opierając się na porozumieniach Ministerstwa Polityki Społecznej z instytucjami zajmującymi się pomocą osobom, które zostają zwalniane z zakładów karnych.

Polityka mieszkaniowa

W gminie Grajewo jest 1605 mieszkań. Na jedno mieszkanie przypada 4,2 izb, czyli więcej niż w innych gminach (w gminie Szczuczyn wartość ta wynosi 4,01). W mieszkaniach znajduje się średnio 3,76 osób. Powierzchnie użytkowe mieszkań dla gminy Grajewo w porównaniu do innych gmin są znaczne i większe od przeciętnych wartości dla powiatu o prawie 14m². Średnio jedna osoba ma do swojej dyspozycji 24,3 m².

Tabela 14. Sytuacja mieszkaniowa gminy Grajewo w latach 2012-2013

Wyszczególnienie	2012	2013
Mieszkania	1 592	1 065
Izby	6 701	6 776
powierzchnia użytkowa mieszkań w m kw.	144 774	146 477
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m kw.	90,9	91,3
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w m kw.	23,9	24,3

Źródło: www.stat.gov.pl

POMOC SPOŁECZNA PROGNOZY I WNIOSKI

- Dokonując analizy danych w tabeli należy stwierdzić, że kwota środków finansowych na pomoc społeczną i inne świadczenia sukcesywnie wzrasta.
- Najwięcej osób korzysta z zasiłków okresowych oraz jednorazowych z tytułu ubóstwa, bezrobocia i bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych.
- Wzrasta liczba osób starszych i niepełnosprawnych wymagających pomocy i wsparcia, w tym świadczeń usług opiekuńczych.

OCHRONA ZDROWIA

W ostatnich latach zaszły zmiany w zakresie opieki zdrowotnej. Pacjenci z terenu gminy korzystają z opieki głównie w mieście Grajewo, które się znajduje w odległości do 25 km od najdalej położonych miejscowości gminnych. W nagłych przypadkach obsługuje ich karetka stacjonująca w mieście Grajewo, skąd dociera do poszczególnych miejscowości gminy Grajewo.

W zakresie usług dentystycznych, mieszkańcy gminy mogą korzystać z Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej, zlokalizowanego w Białaszewie przy ul. Kopernika 5.

W roku 2013 w Wiejskim Ośrodku Zdrowia w Białaszewie udzielono 3578 porad lekarskich, 89 wizyt domowych oraz 89 badań profilaktycznych dzieciom do 18 roku życia.

W roku 2014 udzielono 3493 porady lekarskie, 43 wizyty domowe, 102 badania profilaktyczne dzieciom do 18 roku życia.

Szpital Ogólny im, dr Witolda Gineła w Grajewie w latach 2013-2014 udzielił mieszkańcom gminy 12 894 porad medycznych.

WNIOSKI I PROGNOZY DIAGNOSTYCZNE OBSZARU ZDROWIA:

- Głównymi problemami zdrowotnymi mieszkańców gminy Grajewo są:
 - a) schorzenia układu kostnego
 - b) choroby układu krążenia w tym: nadciśnienie tętnicze, niedokrwienność serca (zawały), udary mózgu
 - c) cukrzyca
 - d) wypadki w rolnictwie
 - e) nowotwory.
- Przyczyny powyższe tkwią w słabo rozpowszechnionej informacji o zdrowym trybie życia (właściwe odżywianie, ruch), brak świadomości zagrożeń ze sposobu życia w odniesieniu do profilaktyki chorób cywilizacyjnych.
- Konieczne jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i ich rozwiązywaniem, jak również integracją społeczną osób nimi dotkniętych.
- Konieczne jest prowadzenie usług w zakresie rehabilitacji.

EDUKACJA

Obok rodziny podstawową grupą społeczną przygotowującą i wprowadzającą młode pokolenie w życie społeczne jest szkoła. Szkoła nie tylko naucza i wprowadza w poznanie rzeczy i zjawisk, rozwija funkcje poznawcze, ale także wychowuje. Należy również pamiętać, że wychowanie rodzinne znacznie różni się od wychowania szkolnego. Wychowanie szkolne charakteryzuje się czynnościami planowymi, gdyż realizuje z góry wyznaczone cele i zadania określone w programach wychowawczych.

Tabela 15. Charakterystyka szkół gminy Grajewo – stan na wrzesień 2014r.

Nazwa szkoły	Liczba uczniów klasy I-VI	Oddział przedszkolny „0”	Liczba uczniów w Gimnazjum	Liczba uczniów w Zespole Szkół	Ogółem
Szkoła Podstawowa Pomnik	78	22	-	-	100

1000-lecia Państwa Polskiego im. Marii Konopnickiej w Białaszewie					
Szkoła Podstawowa w Rudzie	119	19	-	-	138
Szkoła Podstawowa w Wierzbowie	132	36	-	-	168
Gimnazjum im. prof. Adama Pałczyńskiego w Danówku	-	-	162	-	162
Zespół Szkół w Wojewodzinie	-	-	-	307	307
Punkt przedszkolny w Popowie	-	13	-	-	13
Punkt przedszkolny w Białaszewie	-	13	-	-	13
RAZEM:	329	103	162	307	901

Szkoły podporządkowane są samorządowi gminnemu. Ilość szkół w zupełności zabezpiecza potrzeby edukacyjne dzieci. Charakterystyka szkolnictwa na terenie gminy w roku szkolnym **2014/2015** - do Szkoły Podstawowej w Białaszewie uczęszczało 100 uczniów, do szkoły Podstawowej w Rudzie 138, a w Wierzbowie 168 (łącznie z oddziałami przedszkolnymi), zaś do gimnazjum w Danówku 162 uczniów, natomiast do punktów przedszkolnych w Popowie i Białaszewie uczęszcza po 13 uczniów. Liczbę uczniów w szkołach w latach 2011-2015 przedstawia tabela nr 16.

Tabela 16. Liczba uczniów w szkołach na przestrzeni lat 2011-2015

	Rok szkolny 2011/2012	Rok szkolny 2012/2013	Rok szkolny 2013/2014	Rok szkolny 2015/2016
Szkoły podstawowe na terenie gminy	380	428	429	420
Gimnazjum gminne	183	180	178	151

WNIOSKI I PROGNOZY OBSZARU EDUKACJI I KULTURY W GMINIE

- Z powyższych danych wynika, że z roku na rok liczba uczniów uczęszczających do szkoły podstawowej nieznacznie wzrasta, co ma związek z obowiązkowym nauczaniem dzieci 5 letnich, w gimnazjum mniej znaczący spadek młodzieży.
- Należy tu nadmienić, iż część dzieci i młodzieży ze wsi przyległych do miasta Grajewo uczęszcza do szkół podstawowych oraz gimnazjum w tym mieście. W gminie Grajewo nie ma specjalistycznych placówek przedszkolnych. Przy wszystkich szkołach podstawowych funkcjonują oddziały przedszkolne realizując opiekę w zakresie nauki na poziomie „zerówek”. Gmina organizuje dowożenie dzieci we własnym zakresie do trzech szkół podstawowych i do gimnazjum w Danówku.

- W obszarze kultury działa gminna biblioteka publiczna, świetlice wiejskie. Prowadzone są zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży na boiskach sportowych przy świetlicach wiejskich oraz przy szkołach gminnych.
- Organizowane są imprezy cykliczne dla mieszkańców, które cieszą się szerokim zainteresowaniem i rozgłosem. Każdy mieszkaniec gminy w różnym wieku może znaleźć coś dla siebie, gdyż prowadzone są różnego rodzaju zajęcia: festyny, gry i zabawy.
- Biblioteka jako samorządowa instytucja kultury spełnia również rolę misyjną. Dokłada wszelkich starań, aby wzbogacać swoją działalność o wspólne inicjatywy ze stowarzyszeniami oraz wszelkiego rodzaju organizacjami, które prowadzą działalność społeczną i kulturalną.
- Niezbędne jest promowanie imprez kulturalnych, organizacja zajęć kulturowych dla dzieci i młodzieży oraz seniorów, zajęcia rozwijające zdolności i zainteresowania.

RYNEK PRACY

Bezrobocie

Z danych otrzymanych z Powiatowego Urzędu Pracy w Grajewie (dane dotyczą lat 2007 – 2013), możemy przeanalizować stan bezrobocia w gminie ogółem, w tym kobiet oraz strukturę bezrobocia wg wykształcenia.

W przeciągu tych lat obserwuje się wyraźny wzrost bezrobocia co roku o kilkadziesiąt osób, począwszy od 2007 roku kiedy bezrobocie wynosiło 362 do 2013 roku 445. Wpływa to niekorzystnie na aspekty społeczno-gospodarcze mieszkańców gminy.

Tabela 17. Bezrobocie w Gminie Grajewo na koniec roku z uwzględnieniem kobiet

Lata	Bezrobocie ogółem	w tym kobiety
2007	362	178
2008	302	152
2009	395	180
2010	449	218
2011	441	221
2012	445	212
2013	445	203
2014	398	198

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W 2013r. w gminie Grajewo było zarejestrowanych 445 bezrobotnych, z czego kobiety stanowiły 46%. W mieście Grajewo było ich 2119, w tym 50,0 % to kobiety.

Stopa bezrobocia w powiecie grajewskim malała od lutego 2014r. do listopada 2014r. W końcu 2014r. liczba osób bezrobotnych była mniejsza o 480 osób niż w analogicznym okresie 2013r. (spadek o 11,5%).

Stopa bezrobocia na dzień **31 grudnia 2014r.** na terenie gminy wynosiła **20,1 %** ogółu mieszkańców.

Spadek liczby bezrobotnych powyżej 50 roku życia miał miejsce w większości gmin powiatu. W mieście Grajewo zanotowano najwyższy odsetek osób w tej kategorii - 28,2% ogółu zarejestrowanych mieszkańców miasta, **zaś najniższy w gminie Grajewo - 15,8%.**

Tabela 18. Kategorie osób bezrobotnych

Osoby bezrobotne, będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy w gminie Grajewo	wg stanu na koniec 2013 roku	wg stanu na koniec 2014 roku
Odsetek osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia	13,9 %	15,8 %
Odsetek osób bezrobotnych do 25 roku życia	30,1 %	26,9 %
Odsetek osób długotrwale bezrobotnych	60,7 %	64,1 %
Udział osób bez kwalifikacji zawodowych	38,0 %	40,7 %

Źródło: Dane z Urzędu Pracy w Grajewie

Wysokie bezrobocie ma ciągle wpływ na trudną sytuację osób pozostających bez pracy. Osoby bezrobotne narażone bądź dotknięte zjawiskiem wykluczenia społecznego ze względu na niski poziom kwalifikacji/ umiejętności oraz brak ofert pracy w wyuczonym zawodzie uniemożliwiają podjęcie pracy.

WNIOSKI I PROGNOZY OBSZARU BEZROBOCIA

- Gmina jako teren rolniczy ma w tym obszarze potencjał i perspektywy dalszego rozwoju.
- Poziom bezrobocia w gminie rokrocznie wzrasta, co jest związane z rosnącą liczbą osób długotrwale bezrobotnych.
- Niepokojąca jest liczba osób bez stażu i wykształcenia zawodowego wśród ogółu bezrobotnych. W najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy są bezrobotni do 25 roku życia, bezrobotni długotrwale, posiadający wykształcenie zawodowe i niższe.

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I PATOLOGIE SPOŁECZNE W GMINIE W LATACH 2013 – 2014

Analiza stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie działania Komendy Powiatowej Policji w Grajewie z uwzględnieniem gminy Grajewo .

W minionym roku na terenie powiatu grajewskiego stwierdzono ogółem popełnienie **602 przestępstw**, w 2013 roku 871 przestępstw. W porównaniu do ubiegłego roku odnotowano spadek o 269 przestępstw. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw wyniósł **76,9%**. Funkcjonariusze ustalili **418 sprawców** przestępstw (w 2013 roku 634 sprawców).

Tabela 19. Przestępstwa stwierdzone w poszczególnych kategoriach w latach 2013 – 2014

L.p.	Kategoria przestępstwa	Liczba stwierdzonych przestępstw na terenie KPP Grajewo w latach		Liczba stwierdzonych przestępstw na terenie gminy Grajewo w latach ²	
		2013	2014	2013	2014
1.	Zabójstwo	0	0	0	0
2.	Zgwałcenie	0	0	0	0
3.	Kradzież cudzej rzeczy	99	66	22	17
4.	Uszkodzenie rzeczy	30	24	0	1
5.	Kradzież samochodu	2	2	0	0
6.	Kradzież z włamaniem	61	70	12	18
7.	Rozbój	15	3	2	0
8.	Uszczerbek na zdrowiu	19	20	3	3
9.	Bójka lub pobicie	14	6	4	1
10.	Kierowanie poj. w stanie nietrzeźwości	291	121	70	18
Ogółem przestępstw :		871	602	189	150

Na terenie gminy Grajewo w 2014 roku odnotowano 150 przestępstw tj. mniej o 39 w porównaniu do 2013 roku. Wskaźnik dynamiki przestępczości ogółem na terenie gminy Grajewo wyniósł 79,3%. Analiza danych statystycznych zawartych w tabeli powyżej wskazuje na ogólny spadek przestępczości w 2014r. do okresu poprzedniego. Dane te świadczą o utrzymaniu się pozytywnej tendencji spadkowej w tym zakresie w analizowanym czasie.

Dynamika przestępczości na terenie gminy Grajewo spadła w kategorii kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwości, kradzież cudzej rzeczy. Mniej optymistycznie przedstawia się sytuacja jeśli chodzi o dynamikę przestępstw stwierdzonych w kategorii kradzież z włamaniem. Dane w tym zakresie świadczą o

² Dane wygenerowane z policyjnych systemów.

wzroście przestępczości w tej kategorii na terenie powiatu grajewskiego, jak też gminy Grajewo w analizowanym okresie.

Działalność prewencyjna

W 2014 roku na terenie działania Komendy Powiatowej Policji w Grajewie policjanci przeprowadzili ogółem 4955 interwencji (wzrost o 337 w stosunku do 2013 roku), z czego na terenie gminy Grajewo podjęli 590 interwencji w 2014 roku tj. 46 interwencji więcej niż w roku 2013. Spośród 590 interwencji w 2014 roku (544 w 2013), 63 interwencje to interwencje domowe (w 2013 roku – 104 interwencje domowych). Ogółem w 2014 roku na terenie gminy Grajewo sporządzono 37 formularzy „Niebieska karta – A” (w 2013 r. 36 formularzy NK, tj. o 1 kartę mniej niż w 2014 roku). Sporządzone formularze NK stanowiły 58,7% interwencji domowych w 2014 roku, a w 2013 roku 34,6%. Nastąpił wzrost ilości sporządzonych formularzy „NK” w stosunku do ilości podjętych interwencji domowych.

Tabela 20. Liczba interwencji podjętych przez funkcjonariuszy KPP Grajewo

	Na terenie powiatu Grajewskiego		Na terenie gminy Grajewo	
	2013	2014	2013	2014
Liczba interwencji ogółem	4618	4955	544	590
Liczba interwencji w miejscu publicznym	3523	3267	126	72
Liczba interwencji domowych	914	800	104	63
Liczba NK	213	223	36	37
Sprawcy przemocy w tym	221	225	37	39
Mężczyźni	209	209	33	35
Kobiety	12	16	4	4
liczba zatrzymanych sprawców przemocy	2	29	0	3
Liczba sprawców doprowadzonych do wytrzeźwienia	132	95	20	17

Średnia ilość podejmowanych interwencji na terenie powiatu grajewskiego na dobę w 2014 roku wyniosła 13,57, a na terenie gminy Grajewo 1,6.

Zagrożenia wykroczeniami

W 2014 roku na terenie powiatu grajewskiego policjanci Komendy Powiatowej Policji w Grajewie ujawnili ogółem 12667 wykroczeń (w 2013 r. – 11841, tj. wzrost o 826 wykroczeń), za które:

- ukarali mandatem karnym – 10355 osób (wzrost o 211 w stosunku do 2013 roku),
- skierowali 577 wniosków o ukaranie do sądu (wzrost o 121 wniosków w porównaniu do 2013 roku),
- pouczyli 1399 sprawców wykroczeń (wzrost o 423 pouczenia w stosunku do 2013 roku)

Najwięcej wykroczeń - 10975 (wzrost o 871 w stosunku do roku 2013) stanowiły wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji.

W związku z ujawnionymi na terenie gminy Grajewo wykroczeniami przeprowadzono 124 postępowania wyjaśniające (w 2013 roku 77 postępowań) oraz nałożono 890 mandatów karnych (w 2013 roku 1381).

Na terenie gminy najwięcej wykroczeń odnotowano w Popowie, Toczyłowie, Rudzie, Ciemnoszyjach, Sikorze, Okole i Białaszewie.

Bezpieczeństwo w ruchu drogowym

W minionym roku odnotowano 35 wypadków drogowych (w 2013 roku - 19). W wyniku wypadków drogowych w 2014 r. zginęło 9 osób (w 2013 roku zginęło 5 osób tj. wzrost o 4 osoby), a 28 osób zostało rannych (w 2013 osób rannych było 20 tj. wzrost o 8 osób). Na terenie gminy Grajewo również odnotowano wzrost wypadków z 4 w 2013 roku do 8 w 2014 roku oraz wzrost ofiar śmiertelnych z 1 w 2013 roku do 2 w 2014 roku. Ponadto zarejestrowano zmniejszenie liczby rannych w wyniku wypadków z 8 w 2013 r. do 6 w 2014 r.

Tabela 21. Wypadki drogowe na terenie powiatu grajewskiego w latach 2013 - 2014

	Na terenie powiatu grajewskiego		Na terenie gminy Grajewo	
	2013	2014	2013	2014
wypadki	19	35	4	8
ranni	20	28	8	6
ofiary śmiertelne	5	9	1	2
kolizje drogowe	361	406	72	87

Jak wynika z tabelki powyżej w analizowanym okresie odnotowano wzrost kolizji drogowych zarówno na terenie powiatu jak również na terenie gminy Grajewo. Na terenie powiatu w 2014 roku było 406 kolizji, a w 2013r. - 361 (nastąpił wzrost o 45 kolizji). Na terenie gminy odnotowano wzrost kolizji z 72 w 2013 do 87 w 2014 roku. Większość zdarzeń drogowych miała miejsce na głównych ciągach komunikacyjnych naszego powiatu tj. drodze nr K61 i K65 oraz na terenie miasta Grajewo.

Przyczyny wypadków i kolizji drogowych:

Najczęstszymi przyczynami wypadków drogowych są:

- nadmierna prędkość,
- nieustąpienie pierwszeństwa przejazdu,
- nieprawidłowe manewry w ruchu.

Najczęstszymi przyczynami kolizji drogowych są:

- nieustąpienie pierwszeństwa przejazdu innym uczestnikom ruchu drogowego,
- niezachowanie bezpiecznej odległości między pojazdami,
- nieprawidłowe omijanie,
- nieprawidłowe wyprzedzanie,
- nieprawidłowe wymijanie.

Na terenie gminy zadania swoje wykonuje też Komenda Powiatowa Straży Pożarnej w Grajewie

Tabela 22. Najczęstsze przyczyny pożarów na terenie gminy Grajewo w 2014 roku.

LP.	PRZYCZYNY	
1.	Nieostrożność osób nieletnich, dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym	10
2.	Wady urządzeń i instalacji elektrycznych	2
3.	Nieprawidłowa eksploatacja urządzeń ogrzewczych na paliwo stałe i gazowe	3
4.	Wady środków transportu	1
5.	Celowe działanie człowieka	1
6.	Inne przyczyny	2
7.	Nieprawidłowa eksploatacja urządzeń mechanicznych i wady urządzeń mechanicznych	2

Źródło: Dane z Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Grajewie

W 2014 roku na terenie gminy Grajewo zanotowano ogółem 131 miejscowych zagrożeń (spadek o 98 w stosunku do roku 2013).

Jak wynika z powyższych zestawień na terenie gminy Grajewo w 2014r. powstało 21 pożarów i 131 miejscowych zagrożeń, co daje ogólną liczbę 152 zdarzenia.

WNIOSKI I PROGNOZY OBSZARU BEZPIECZEŃSTWA:

- Gminę można uznać za bezpieczną, istotne zagrożenie na terenie gminy niesie zwiększające się z roku na rok nasilenie ruchu samochodowego.
- Obszar do wzmocnienia w sferze bezpieczeństwa to przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

- Należy dążyć do utrzymania tendencji organizacji zawodów OSP, gdyż ukazują one gotowość drużyn lokalnych.
- Doskonalenie funkcjonowania Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego i usprawnienie organizacji działań ratowniczych poprzez organizację ćwiczeń, monitoring gotowości sił i środków.
- Doskonalenie systemu rozpoznawania, analizowania zagrożeń pożarowych oraz nadzór nad przestrzeganiem przepisów przeciwpożarowych.
- Działania na rzecz poprawy świadomości społecznej w zakresie ochrony przeciwpożarowej.

CZĘŚĆ PROGRAMOWA

4. WIZJA I CELE STRATEGICZNE GMINY GRAJEWO

Wizja rozwoju jest określeniem takiego obrazu gminy, jaki chcieliby osiągnąć jej mieszkańcy za 10-12 lat, do roku 2022. Określa bardzo ogólnie do czego dążymy, jakie chcemy osiągnąć cele, jeśli podejmujemy działania strategiczne. W trakcie prac została więc zdefiniowana jako pozytywne wyobrażenie przyszłości.

Wizję rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Grajewo określono na podstawie analizy sytuacji społecznej, wyodrębnienia obszarów problemowych oraz w wyniku prac konsultacyjnych/warsztatowych.

**Gmina Grajewo przyjazna i otwarta na mieszkańców, inwestorów i gości,
uwzględniająca ich potrzeby i dążenia,
wychodząca naprzeciw aspiracjom społeczności lokalnych.**

Strategia pozwala zaplanować harmonijny plan rozwoju, przygotować konspekt działań zgodny z wcześniej wypracowaną wizją, ze szczegółowym podziałem na najważniejsze obszary oraz ich poszczególne etapy realizacji. Pozwolą one przybliżyć nas do wcześniej ustalonych założeń. Z powyższych oczekiwań co do działań w obszarach rozwiązywania problemów społecznych można sformułować

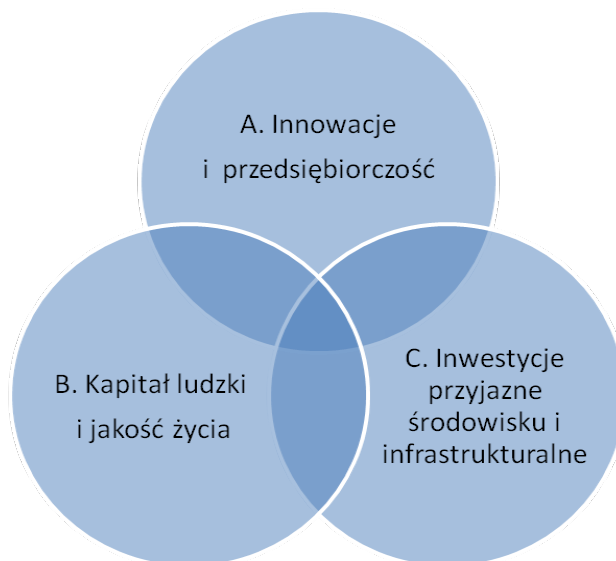
Cel nadrzędny strategii, jakim jest:

Wysoka jakość życia mieszkańców i kapitał społeczny

4.1 CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA

Sformułowanie celów i kierunków strategicznych dla Gminy Grajewo poprzedzone zostało wnikliwą analizą sytuacji społeczno – gospodarczej gminy, przeprowadzonymi konsultacjami, a także oparte na strategicznych kierunkach rozwoju gminy, opisanych w Strategii Rozwoju Gminy Grajewo. Wskazano w niej, że Unia Europejska ma się rozwijać na bazie inteligentnych specjalizacji, bazujących na innowacyjności i współpracy, przy dużej efektywności energetycznej i poszanowaniu przyrody. Problemy tworzenia miejsc pracy, szczególnie dla osób młodych i w wieku 50+, także są istotne w obliczu ostatnich

zmian na europejskim rynku pracy. Kierunki strategiczne są powiązane ze sobą i wzajemnie oddziałują na siebie, dając dodatkowe efekty synergii.

Kierunki wytyczone w Strategii Rozwoju Gminy zostały uszczegółowione na poziomie celów operacyjnych we wszystkich obszarach rozwoju gminy.

Wśród kierunków strategicznych znalazły się:

A. Innowacje i przedsiębiorczość

B. Kapitał ludzki i jakości życia

B.1. Poprawa jakości infrastruktury społecznej i zdrowotnej

B.2. Podniesienie jakości kształcenia w oświacie

B.3. Przygotowanie programów dla osób wykluczonych społecznie i z grup zmarginalizowanych

B.4. Podnoszenie kompetencji mieszkańców oraz pracowników zatrudnionych w instytucjach publicznych

B.5. Działania na rzecz rozwoju kultury i profilaktyki zdrowotnej w gminie

B.6. Promocja turystyczna gminy

C. Inwestycje przyjazne środowisku i infrastrukturalne

Natomiast dla realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022 dokonano weryfikacji celu B. Kapitał ludzki i jakość życia. Na podstawie diagnozy społecznej gminy, przeprowadzonych konsultacji społecznych, na których zgłaszano nowe projekty dokonano uporządkowania obszaru: Kapitał ludzki i jakość życia, który stał się nadrzędnym celem prezentowanego dokumentu. Poniższa tabela prezentuje najpierw wybrane przykładowe kierunki rozwoju, zaś na kolejnych stronach szczegółowe kierunki zaplanowane do realizacji przez zespół na lata 2016-2022.

CEL NADRZĘDNY WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I KAPITAŁ SPOŁECZNY	
Cel operacyjny	Przykładowe, proponowane kierunki rozszerzające opis celów w Strategii Rozwoju Gminy Grajewo
1. Poprawa jakości infrastruktury społecznej i zdrowotnej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozbudowa lub budowa przedszkoli 2. Wyposażenie i remont Ośrodka Zdrowia w Białaszewie do celów ochrony zdrowia i potrzeb rehabilitacyjnych 3. Zakup nowych pomocy przedszkolnych 4. Zakup nowoczesnych pomocy dydaktycznych 5. Remonty placówek edukacyjnych 6. Adaptacja świetlic do celów rehabilitacyjnych i innych potrzeb mieszkańców itp.
2. Podniesienie jakości kształcenia i wychowania, (pomoc dla rodzin z dziećmi)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizacja szkółek piłkarskich 2. Wsparcie materialne dla uczniów z rodzin ubogich oraz szczególnie uzdolnionych 3. Wsparcie rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi przez asystenta rodziny 4. Pomoc prawna i psychologiczna osobom i rodzinom potrzebującym 5. Utworzenie poradni specjalistycznej dla rodzin z problemami uzależnień i przemocą w rodzinie 6. Utworzenie ośrodka interwencji kryzysowej itp.
3. Przygotowanie programów dla osób wykluczonych społecznie i z grup zmarginalizowanych (pomoc społeczna, niepełnosprawność, bezrobocie)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Współpraca w zakresie organizacji szkoleń zawodowych w zakresie bieżących potrzeb rynkowych 2. Organizacja staży i praktyk 3. Pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych celem wsparcia osób wykluczonych 4. Pomoc rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi 5. Wsparcie osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych w zakresie organizowania usług opiekuńczych itp.
4. Podnoszenie kompetencji mieszkańców	<ol style="list-style-type: none"> 1. Działania na rzecz społeczności lokalnej: organizowanie konferencji, spotkań, pogadanek 2. Programy edukacyjne dla osób i rodzin z grup zagrożonych 3. Kształtowanie i wspieranie organizacyjnego uczenia się w administracji, poprzez orientację na zewnątrz, współpracę z mieszkańcami itp.

<p>5. Działania na rzecz rozwoju kultury i profilaktyki zdrowotnej w gminie (edukacja, kultura, rekreacja, ochrona zdrowia, profilaktyka i bezpieczeństwo)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Promowanie imprez kulturalnych organizowanych na terenie gminy w województwie podlaskim i w kraju 2. Organizacja zajęć kulturowych dla dzieci, młodzieży i seniorów 3. Profilaktyka zdrowotna mieszkańców gminy: <ol style="list-style-type: none"> a) zajęcia rehabilitacyjne dla dzieci, młodzieży i seniorów b) doposażenie i remont placów zabaw i boisk c) budowa ścieżek rowerowych, chodników, parkingów, klombów d) pomoc osobom niepełnosprawnym oraz rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi w zakresie ochrony zdrowia i profilaktyki zdrowotnej itp.
<p>6. Promocja turystyczna gminy</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Intensyfikacja działań turystycznych z organizacjami turystycznymi szczebla regionalnego, krajowego i międzynarodowego 2. Promowanie turystyki weekendowej, rodzinnej i specjalistycznej 3. Wirtualizacja atrakcji turystycznych w gminie itp.

CEL NADRZĘDNY WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I KAPITAŁ SPOŁECZNY	
CEL OPERACYJNY	SZCZEGÓLWE, PROPONOWANE KIERUNKI REALIZACJI CELÓW STRATEGI
<p>1. Poprawa jakości infrastruktury społecznej i zdrowotnej</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozbudowa lub budowa przedszkoli. Alternatywne formy wychowania przedszkolnego z zabezpieczeniem placu zabaw i aktywności rodziców dzieci korzystających z oferty. 2. Wyposażenie i remont Ośrodka Zdrowia w Białaszewie do celów ochrony zdrowia i potrzeb rehabilitacyjnych. Modernizacja Ośrodka Zdrowia w Białaszewie –przystosowanie do wymogów UE. 3. Zakup nowych pomocy przedszkolnych, szkolnych i dla potrzeb kultury w społeczności lokalnej. 4. Zakup nowoczesnych pomocy dydaktycznych. 5. Remonty placówek edukacyjnych. 6. Adaptacja świetlic do celów rehabilitacyjnych i innych potrzeb mieszkańców. 7. Likwidacja barier architektonicznych w placówkach oświatowo - kulturalnych. 8. Rozwijanie działań z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki poprzez podjęcie działań w kierunku utworzenia gminnego punktu rehabilitacji oraz utworzenia wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego na bazie Gminnego Ośrodka Zdrowia.

CEL NADRZĘDNY WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I KAPITAŁ SPOŁECZNY	
CEL OPERACYJNY	SZCZEGÓŁOWE, PROPONOWANE KIERUNKI REALIZACJI CELÓW STRATEGII
2. Podniesienie jakości kształcenia i wychowania, (pomoc dla rodzin z dziećmi)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizacja szkółek piłkarskich. 2. Wsparcie materialne dla uczniów z rodzin ubogich oraz szczególnie uzdolnionych. 3. Wsparcie rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi przez asystenta rodziny. 4. Pomoc prawna i psychologiczna osobom i rodzinom potrzebującym. 5. Utworzenie poradni specjalistycznej dla rodzin z problemami uzależnień i przemocą w rodzinie. 6. Utworzenie ośrodka interwencji kryzysowej. 7. Prowadzenie zajęć korekcyjno – wyrównawczych dla dzieci z deficytami rozwojowymi. 8. Szkolenia dla dzieci szkół podstawowych na temat zasad bezpieczeństwa w ruchu pieszym (bezpieczna droga do szkoły). 9. Szkolenia dla młodzieży gimnazjalnej w zakresie zasad ruchu drogowego z możliwością uzyskania karty rowerowej. 10. Zwiększenie dostępu do usług specjalistów : logopedy, terapeuty, psychologa dziecięcego oraz innych dla uczniów z dysfunkcjami i trudnościami. 11. Wsparcie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym szczególnie uzdolnionych . 12. Rozwój zajęć pozalekcyjnych w stosunku do potrzeb dzieci- wyrównywanie ich szans rozwojowych. 13. Inicjowanie i rozwój form integracji rodzin ze społecznością lokalną – wspieranie wypoczynku rodzinnego; współorganizowanie i promowanie imprez integracyjnych i kulturalnych, festynów, konkursów.

CEL NADRZĘDNY WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I KAPITAŁ SPOŁECZNY	
CEL OPERACYJNY	SZCZEGÓŁOWE, PROPONOWANE KIERUNKI REALIZACJI CELÓW STRATEGII
3. Przygotowanie programów dla osób wykluczonych społecznie i z grup zmarginalizowanych (pomoc społeczna, niepełnosprawność, bezrobocie)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizacja staży i praktyk. 2. Pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych celem wsparcia osób wykluczonych. 3. Pomoc rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi. 4. Wsparcie osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych w zakresie organizowania usług opiekuńczych. 5. Stała diagnoza środowiska osób starszych i organizacja wsparcia materialnego w zależności od indywidualnych, określonych potrzeb podopiecznych.

	<ol style="list-style-type: none">6. Opracowanie i wdrożenie procedury motywowania klientów pomocy społecznej do podnoszenia kwalifikacji i rozwiązywania własnych problemów.7. Prowadzenie stałego monitoringu rodzin wymagających wsparcia w ramach systemu pomocy oraz szerzenie idei wolontariatu na rzecz pomocy osobom starszym.8. Rozszerzenie usług opiekuńczych osobom starszym w miejscu zamieszkania.9. Tworzenie możliwości zapewnienia aktywnego uczestnictwa osób starszych w życiu społeczności lokalnej.10. Tworzenie grup samopomocowych, grup sąsiedzkich i grup wsparcia.11. Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej i pomoc w pozyskiwaniu sprzętu rehabilitacyjnego.12. Organizowanie działań zwiększających dostępność terapeutyczną i rehabilitacyjną dla osób niepełnosprawnych.13. Organizacja spotkań integracyjnych dla osób starszych m.in. wigilia, wycieczki, uruchomienie klubu seniora.14. Przygotowanie i realizacja programów pomocowych i interwencyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.15. Upowszechnianie informacji o podmiotach świadczących pomoc dziecku i rodzinie.16. Tworzenie partnerstw z ngo kościołem i instytucjami pracujących na rzecz ubóstwa.17. Wdrażanie projektów i programów przeciwdziałających ubóstwu i bezrobociu, zwiększających aktywność osób korzystających z pomocy (realizacja programów aktywności lokalnej itp.)18. Kontynuacja prowadzenia: dożywiania, wypoczynku dla dzieci, stypendiów socjalnych.19. Rozwijanie systemu pomocy/usług osobom starym, chorym i niepełnosprawnym w ich środowisku zamieszkania:20. Wspieranie osób niepełnosprawnych w gminie. Udział w projektach celowych na rzecz osób niepełnosprawnych.21. Utworzenie Klubu Integracji Społecznej dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym trwale bezrobotnych, zagrożonych ubóstwem i patologiami społecznymi).22. Zmniejszenie stopy bezrobocia poprzez podpisywanie kontraktów socjalnych i wdrażanie skutecznych metod aktywacji społecznej i zawodowej bezrobotnych.23. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy oraz między instytucjami i organizacjami promującymi na rzecz bezrobotnych w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia Opracowanie i wydawanie ulotek promujący zdrowy styl życia.
--	---

CEL NADRZĘDNY WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I KAPITAŁ SPOŁECZNY	
CEL OPERACYJNY	SZCZEGÓŁOWE, PROPONOWANE KIERUNKI REALIZACJI CELÓW STRATEGII
4. Podnoszenie kompetencji mieszkańców	<ol style="list-style-type: none"> 1. Działania na rzecz społeczności lokalnej: organizowanie konferencji, spotkań, wydarzeń, itp 2. Programy edukacyjne dla osób i rodzin. Edukacja do zdrowego stylu życia. 3. Akcje informacyjne z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży. 4. Kształtowanie i wspieranie organizacyjnego uczenia się w administracji, poprzez orientację na zewnątrz, współpracę z mieszkańcami. 5. Dopuszczenie szkół w nowoczesny sprzęt i środki dydaktyczne. 6. Przygotowanie i realizacja oferty edukacyjnej dla rodziców i osób starszych. 7. Doskonalenie kadry pedagogicznej uwzględniające nowoczesne techniki i potrzeby rozwojowe społeczności lokalnej. 8. Opracowanie i wdrożenie programu pomocy psychologicznej i pedagogicznej w placówkach oświatowych. 9. Opracowanie i wdrożenie programu poprawy warunków BHP w szkołach i domach. 10. Realizacja działań edukacyjnych i prewencyjnych ograniczających zagrożenia bezpieczeństwa publicznego i umacniających poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. 11. Systematyczna praca socjalna z rodzicami ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo. 12. Propagowanie zdrowego życia w ramach zagospodarowania czasu wolnego poprzez: rozwój świetlic środowiskowych dostępnych we wszystkich miejscowościach gminy. 13. Tworzenie inicjatyw aktywnej integracji. 14. Rozwój podmiotów ekonomii społecznej. Pozyskanie wsparcia zewnętrznego na finansowanie podmiotów ekonomii społecznej. Wspieranie podjęcia pracy w spółdzielniach socjalnych oraz samozatrudnienia.

CEL NADRZĘDNY WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I KAPITAŁ SPOŁECZNY	
CEL OPERACYJNY	SZCZEGÓŁOWE, PROPONOWANE KIERUNKI REALIZACJI CELÓW STRATEGII
5. Działania na rzecz rozwoju kultury i profilaktyki zdrowotnej w gminie (edukacja, kultura, rekreacja, ochrona zdrowia, profilaktyka i bezpieczeństwo)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Promowanie imprez kulturalnych organizowanych na terenie gminy w województwie podlaskim i w kraju. 2. Organizacja zajęć kulturowych dla dzieci, młodzieży i seniorów. Rozszerzenie i kontynuacja oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży m.in. zajęcia sportowo-rekreacyjne dla młodzieży, aktywne wakacje i ferie.

	<ol style="list-style-type: none">3. Profilaktyka zdrowotna mieszkańców gminy:<ol style="list-style-type: none">a) zajęcia rehabilitacyjne dla dzieci, młodzieży i seniorówb) budowa ścieżek rowerowych, chodników, parkingów, klombówc) pomoc osobom niepełnosprawnym oraz rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi w zakresie ochrony zdrowia i profilaktyki zdrowotnej4. Modernizacja bazy sportowej przy placówkach oświatowych i kulturalnych.5. Prowadzenie efektywnych programów profilaktycznych.6. Upowszechnianie aktywnych, bezpiecznych form spędzania czasu wolnego przez dzieci, młodzież.7. Kontynuacja i innowacja gminnego kalendarza imprez kulturalnych i sportowych.8. Organizacja spotkań dla mieszkańców ze znanymi ludźmi sztuki, kultury, literatury i polityki.9. Większy zakres usług i świadczeń, tworzenie warunków, budowa potencjału kadry medycznej w Gminnym Ośrodku Zdrowia w Białaszewie.10. Upowszechnienie informacji o zdrowym stylu życia.11. Rozwój programów profilaktyki alternatywnej, wskazującej skierowanej do młodych osób grup ryzyka.12. Współpraca z instytucjami, organizacjami, kościołami, związkami wyznaniowymi, które prowadzą akcje na rzecz ludzi starych, niepełnosprawnych, chorych.13. Koordynowanie prac Lokalnego Zespołu Interdyscyplinarnego, grup roboczych.14. Rozwój kadr pomocowych, szkolenia i warsztaty służące podnoszeniu kompetencji i jakości usług bezpieczeństwa, w tym działań LZI .15. Współpraca ze szkołami i ośrodkami terapeutycznymi w kierunku budowania kompleksowych programów zapobiegania agresji.16. Poprawa stanu bezpieczeństwa na drogach.17. Usprawnienie organizacji działań ratowniczych poprzez organizację ćwiczeń, monitoring gotowości sił i środków.18. Kontynuacja programów edukacyjnych, prewencyjnych, profilaktyki bezpieczeństwa skierowanych do rolników, dzieci i dorosłych.19. Integracja uchodźców z środowiskiem lokalnym.20. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.21. Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przeciwdziałania Narkomanii, Gminnego Programu Wspierania Rodziny
--	--

CEL NADRZĘDNY WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I KAPITAŁ SPOŁECZNY	
CEL OPERACYJNY	SZCZEGÓŁOWE, PROPONOWANE KIERUNKI REALIZACJI CELÓW STRATEGII
6. Promocja turystyczna gminy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Intensyfikacja działań turystycznych z organizacjami turystycznymi szczebla regionalnego, krajowego i międzynarodowego. 2. Promowanie turystyki weekendowej, rodzinnej i specjalistycznej 3. Wirtualizacja atrakcji turystycznych w gminie. 4. Promowanie rękodziela i innych umiejętności osób starszych polegających na przekazywaniu tych umiejętności młodemu pokoleniu. 5. Tworzenie nowych przedsięwzięć kulturalnych o znaczeniu lokalnym i regionalnym. 6. Działalność promocyjno-wydawnicza poświęcona możliwościom turystycznym na terenie gminy. 7. Wykorzystanie nowego okresu programowania EFS do realizacji lokalnych usług, rozwoju organizacji, grup w obszarach turystyki i kultury. 8. Promowanie rękodziela i innych umiejętności osób starszych polegających na przekazywaniu tych umiejętności młodemu pokoleniu. 9. Systemowe wsparcie grup nieformalnych, ngo, twórców i zespołów ludowych na terenie gminy. 10. Wizualizacja regionalna gminy, promocja tradycji i produktów lokalnych. 11. Stały monitoring i ocena zasobów ludzkich w gminie.

Realizacja strategii może odbywać się równocześnie przy wykorzystywaniu i budowaniu nowych programów celowych, projektów lokalnych w obszarach zdefiniowanych w dokumencie.

1 **4.2 HARMONOGRAM REALIZACJI na lata 2016-2022**

Cel operacyjny			
1. Poprawa jakości infrastruktury społecznej i zdrowotnej			
CELE SZCZEGÓŁOWE	WSKAŹNIKI	REALIZATORZY	FINANSOWANIE
1. Rozbudowa lub budowa przedszkoli. Alternatywne formy wychowania przedszkolnego z zabezpieczeniem placu zabaw i aktywności rodziców dzieci korzystających z oferty.	- liczba rozbudowanych przedszkoli, - liczba dzieci korzystających	Szkoły i Świetlice funkcjonujące na terenie Gminy, Przedszkola	budżet gminy, środki zewnętrzne
2. Wyposażenie i remont Ośrodka Zdrowia w Białaszewie do celów ochrony zdrowia i potrzeb rehabilitacyjnych. Modernizacja Ośrodka Zdrowia w Białaszewie – przystosowanie do wymogów UE.	- liczba osób korzystających z usług rehabilitacyjnych	Placówki służby zdrowia, Urząd Gminy	budżet gminy, środki zewnętrzne
3. Zakup nowych pomocy przedszkolnych, szkolnych i dla potrzeb kultury w społeczności lokalnej.	- ilość instytucji którym zakupiono pomoce	Szkoły funkcjonujące na terenie Gminy, przedszkola	budżet gminy, środki zewnętrzne
4. Zakup nowoczesnych pomocy dydaktycznych.	- ilość instytucji którym zakupiono pomoce	Oświata	budżet gminy, środki zewnętrzne
5. Remonty placówek edukacyjnych.	- liczba wyremontowanych placówek	Oświata	budżet gminy, środki zewnętrzne
6. Adaptacja świetlic do celów rehabilitacyjnych i innych potrzeb mieszkańców.	- ilość zaadoptowanych świetlic,	GOPS, Urząd Gminy	budżet gminy, środki zewnętrzne
7. Likwidacja barier architektonicznych w placówkach oświatowo - kulturalnych.	- liczba placówek	Oświata, Placówki służby zdrowia	budżet gminy, środki zewnętrzne
8. Rozwijanie działań z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki poprzez podjęcie działań w kierunku utworzenia gminnego punktu rehabilitacji oraz utworzenia wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego na bazie Gminnego Ośrodka Zdrowia.	- monitorowanie działań,	Placówki służby zdrowia, Urząd gminy	budżet gminy, środki zewnętrzne

Cel operacyjny			
2. Podniesienie jakości kształcenia i wychowania, (pomoc dla rodzin z dziećmi)			
CELE SZCZEGÓŁOWE	WSKAŹNIKI	REALIZATORZY	FINANSOWANIE
1.Organizacja szkółek piłkarskich.	- liczba szkółek	Organizacje pozarządowe, Oświata	środki zewnętrzne
2.Wsparcie materialne dla uczniów z rodzin ubogich oraz szczególnie uzdolnionych.	- liczba uczniów, którym udzielono wsparcia	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
3.Wsparcie rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi przez asystenta rodziny.	- liczba rodzin objętych pomocą asystenta	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
4.Pomoc prawna i psychologiczna osobom i rodzinom potrzebującym.	- liczba usług	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
5.Utworzenie poradni specjalistycznej dla rodzin z problemami uzależnień i przemocą w rodzinie.	- liczba usług	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
6.Utworzenie ośrodka interwencji kryzysowej.	- funkcjonowanie ośrodka	Ośrodek interwencji kryzysowej	środki zewnętrzne
7.Prowadzenie zajęć korekcyjno – wyrównawczych dla dzieci z deficytami rozwojowymi.	- liczba zajęć	Poradnia psychologiczno-pedagogiczna	środki zewnętrzne
8.Szkolenia dla dzieci szkół podstawowych na temat zasad bezpieczeństwa w ruchu pieszym (bezpieczna droga do szkoły).	- liczba szkoleń	KPP, Szkoły podstawowe funkcjonujące na terenie Gminy	środki zewnętrzne
9.Szkolenia dla młodzieży gimnazjalnej w zakresie zasad ruchu drogowego z możliwością uzyskania karty rowerowej.	-liczba szkoleń	KPP, Gimnazjum w Danówku	budżet gminy, środki zewnętrzne
10.Zwiększenie dostępu do usług specjalistów: logopedy, terapeuty, psychologa dziecięcego oraz innych dla uczniów z dysfunkcjami i trudnościami.	- liczba usług	Poradnia psychologiczno-pedagogiczna	środki zewnętrzne
11.Wsparcie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym szczególnie uzdolnionych.	- liczba stypendiów	Oświata	środki zewnętrzne
12.Rozwój zajęć pozalekcyjnych w stosunku do potrzeb dzieci - wyrównywanie ich szans rozwojowych.	- liczba zajęć	Szkoły i Świetlice funkcjonujące na	budżet gminy, środki zewnętrzne

		terenie Gminy, Przedszkola	
13. Inicjowanie i rozwój form integracji rodzin ze społecznością lokalną – wspieranie wypoczynku rodzinnego; współorganizowanie i promowanie imprez integracyjnych i kulturalnych, festynów, konkursów.	- liczba zorganizowanych imprez	GOPS, Urząd Gminy, Szkoły gminne	budżet gminy, środki zewnętrzne
Cel operacyjny			
3. Przygotowanie programów dla osób wykluczonych społecznie i z grup zmarginalizowanych (pomoc społeczna, niepełnosprawność, bezrobocie)			
CELE SZCZEGÓŁOWE	WSKAŹNIKI	REALIZATORZY	FINANSOWANIE
1. Organizacja staży i praktyk.	- liczba staży, praktyk	GOPS, PUP	budżet gminy, środki zewnętrzne
2. Pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych celem wsparcia osób wykluczonych.	- liczba projektów	GOPS, PUP	budżet gminy, środki zewnętrzne
3. Pomoc rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi.	- liczba rodzin, którym udzielono pomocy	GOPS, PCPR	budżet gminy, środki zewnętrzne
4. Wsparcie osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych w zakresie organizowania usług opiekuńczych.	- liczba usług opiekuńczych	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
5. Stała diagnoza środowiska osób starszych i organizacja wsparcia materialnego w zależności od indywidualnych, określonych potrzeb podopiecznych.	- diagnoza	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
6. Opracowanie i wdrożenie procedury motywowania klientów pomocy społecznej do podnoszenia kwalifikacji i rozwiązywania własnych problemów.	- liczba procedur	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
7. Prowadzenie stałego monitoringu rodzin wymagających wsparcia w ramach systemu pomocy oraz szerzenie idei wolontariatu na rzecz pomocy osobom starszym.	- funkcjonowanie wolontariatu	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
8. Rozszerzenie usług opiekuńczych osobom starszym w miejscu zamieszkania.	- liczba usług	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
9. Tworzenie możliwości zapewnienia aktywnego uczestnictwa osób starszych w życiu społeczności lokalnej.	- liczba wydarzeń	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
10. Tworzenie grup samopomocowych, grup sąsiedzkich i grup wsparcia.	- liczba grup	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne

11.Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej i pomoc w pozyskiwaniu sprzętu rehabilitacyjnego.	- liczba budynków, w których zlikwidowano bariery architektoniczne	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
12.Organizowanie działań zwiększających dostępność terapeutyczną i rehabilitacyjną dla osób niepełnosprawnych.	- Liczba podmiotów prowadzących ww. działania.	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
13.Organizacja spotkań integracyjnych dla osób starszych m.in. wigilia, wycieczki, uruchomienie klubu seniora.	- liczba wydarzeń	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
14.Przygotowanie i realizacja programów pomocowych i interwencyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	- liczba programów	GOPS, Zespół Interdyscyplinarny	budżet gminy, środki zewnętrzne
15.Upowszechnianie informacji o podmiotach świadczących pomoc dziecku i rodzinie.	- liczba upowszechnionych informacji	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
16.Tworzenie partnerstw z ngo kościołem i instytucjami pracujących na rzecz ubóstwa.	- liczba utworzonych partnerstw	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
17.Wdrażanie projektów i programów przeciwdziałających ubóstwu i bezrobociu, zwiększających aktywność osób korzystających z pomocy (realizacja programów aktywności lokalnej itp.)	- liczba wdrożonych projektów i programów	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
18.Kontynuacja prowadzenia: dożywiania, wypoczynku dla dzieci, stypendiów socjalnych.	- liczba stypendiów socjalnych, osób korzystających z dożywiania i wyjazdów	GOPS, Urząd gminy	budżet gminy, środki zewnętrzne
19.Rozwijanie systemu pomocy/usług osobom starym, chorym i niepełnoprawnym w ich środowisku zamieszkania:	- liczba udzielonych usług/pomocy	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
20.Wspieranie osób niepełnosprawnych w gminie. Udział w projektach celowych na rzecz osób niepełnosprawnych.	- liczba osób w projektów celowych	GOPS, PCPR	budżet gminy, środki zewnętrzne
21.Utworzenie Klubu Integracji Społecznej dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym trwale bezrobotnych, zagrożonych ubóstwem i patologiami społecznymi).	- funkcjonowanie klubu	GOPS, PUP, KIS	budżet gminy, środki zewnętrzne
22.Zmniejszenie stopy bezrobocia poprzez podpisywanie kontraktów socjalnych i wdrażanie skutecznych metod aktywacji społecznej i zawodowej bezrobotnych.	- prowadzenie kontraktów,	GOPS, PUP	budżet gminy, środki zewnętrzne
23.Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy oraz między instytucjami i organizacjami promującymi na rzecz bezrobotnych w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia. Opracowanie i wydawanie ulotek promujący zdrowy styl życia.	- współpraca	GOPS, PUP	budżet gminy, środki zewnętrzne

Cel operacyjny			
4. Podnoszenie kompetencji mieszkańców			
CELE SZCZEGÓŁOWE	WSKAŹNIKI	REALIZATORZY	FINANSOWANIE
1. Działania na rzecz społeczności lokalnej: organizowanie konferencji, spotkań, wydarzeń, itp.	- liczba działań,	GOPS, Urząd Gminy	budżet gminy, środki zewnętrzne
2. Programy edukacyjne dla osób i rodzin. Edukacja do zdrowego stylu życia.	- liczba programów edukacyjnych	GOPS, Placówki służby zdrowia	budżet gminy, środki zewnętrzne
3. Akcje informacyjne z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży.	- Liczba akcji	GOPS, Oświata	budżet gminy, środki zewnętrzne
4. Kształtowanie i wspieranie organizacyjnego uczenia się w administracji, poprzez orientację na zewnątrz, współpracę z mieszkańcami.	- Liczba podmiotów prowadzących ww. działania	GOPS, Stowarzyszenia i Organizacje	budżet gminy, środki zewnętrzne
5. Doposażenie szkół w nowoczesny sprzęt i środki dydaktyczne.	- liczba doposażonych szkół,	Szkoły gminne	budżet gminy, środki zewnętrzne
6. Przygotowanie i realizacja oferty edukacyjnej dla rodziców i osób starszych.	- liczba podmiotów	Oświata	budżet gminy, środki zewnętrzne
7. Doskonalenie kadry pedagogicznej uwzględniające nowoczesne techniki i potrzeby rozwojowe społeczności lokalnej.	- liczba szkoleń	Oświata	budżet gminy, środki zewnętrzne
8. Opracowanie i wdrożenie programu pomocy psychologicznej i pedagogicznej w placówkach oświatowych.	- liczba placówek oświatowych, w których wdrożono programy	GOPS, Oświata, Poradnia psychologiczno - pedagogiczna	budżet gminy, środki zewnętrzne
9. Opracowanie i wdrożenie programu poprawy warunków BHP w szkołach i domach.	- liczba programów	GOPS, BHP, Szkoły gminne	budżet gminy, środki zewnętrzne
10. Realizacja działań edukacyjnych i prewencyjnych ograniczających zagrożenia bezpieczeństwa publicznego i umacniających poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.	- liczba zrealizowanych w/w działań	GOPS, KPP, Straż gminna	budżet gminy, środki zewnętrzne
11. Systematyczna praca socjalna z rodzicami ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo.	- realizowana praca socjalna	GOPS	budżet gminy, środki zewnętrzne
12. Propagowanie zdrowego życia w ramach zagospodarowania czasu wolnego poprzez: rozwój świetlic środowiskowych dostępnych we wszystkich miejscowościach gminy.	- liczba świetlic środowiskowych	GOPS, Urząd Gminy	budżet gminy, środki zewnętrzne

13. Tworzenie inicjatyw aktywnej integracji.	- liczba podmiotów zaangażowanych	GOPS,	budżet gminy, środki zewnętrzne
14. Rozwój podmiotów ekonomii społecznej. Pozyskanie wsparcia zewnętrznego na finansowanie podmiotów ekonomii społecznej. Wspieranie podjęcia pracy w spółdzielniach socjalnych oraz samo zatrudnienia.	- liczba podmiotów zaangażowanych	GOPS, PUP, Organizacje i Stowarzyszenia	budżet gminy, środki zewnętrzne
Cel operacyjny			
5. Działania na rzecz rozwoju kultury i profilaktyki zdrowotnej w gminie (edukacja, kultura, rekreacja, ochrona zdrowia, profilaktyka i bezpieczeństwo)			
CELE SZCZEGÓŁOWE	WSKAŹNIKI	REALIZATORZY	FINANSOWANIE
1. Promowanie imprez kulturalnych organizowanych na terenie gminy w województwie podlaskim i w kraju.	- liczba zorganizowanych imprez kulturalnych	GOPS, Urząd Gminy	budżet gminy, środki zewnętrzne
2. Organizacja zajęć kulturowych dla dzieci, młodzieży i seniorów. Rozszerzenie i kontynuacja oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży m.in. zajęcia sportowo-rekreacyjne dla młodzieży, aktywne wakacje i ferie.	- liczba podmiotów zaangażowanych w w/w działania,	GOPS, Urząd Gminy, Świetlice gminne, Szkoły gminne	budżet gminy, środki zewnętrzne
3. Profilaktyka zdrowotna mieszkańców gminy: a) zajęcia rehabilitacyjne dla dzieci, młodzieży i seniorów b) budowa ścieżek rowerowych, chodników, parkingów, klombów c) pomoc osobom niepełnosprawnym oraz rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi w zakresie ochrony zdrowia i profilaktyki zdrowotnej	- liczba usług	GOPS, Urząd Gminy, Szkoły gminne, Ośrodek zdrowia	budżet gminy, środki zewnętrzne
4. Modernizacja bazy sportowej przy placówkach oświatowych i kulturalnych.	- liczba modernizacji	GOPS, Urząd Gminy, Świetlice gminne, Szkoły gminne	budżet gminy, środki zewnętrzne
5. Prowadzenie efektywnych programów profilaktycznych.	- liczba podmiotów prowadzących programy profilaktyczne	GOPS, Urząd Gminy, Szkoły gminne, Organizacje, Stowarzyszenia	budżet gminy, środki zewnętrzne
6. Upowszechnianie aktywnych, bezpiecznych form spędzania czasu wolnego przez dzieci, młodzież.	- bezpieczny czas wolny	GOPS, Urząd Gminy, Świetlice gminne, Szkoły gminne, KPP	budżet gminy, środki zewnętrzne
7. Kontynuacja i innowacja gminnego kalendarza imprez kulturalnych i sportowych.	- funkcjonuje kalendarz	GOPS, Urząd Gminy, Świetlice gminne, Szkoły gminne	budżet gminy, środki zewnętrzne

8.Organizacja spotkań dla mieszkańców ze znanymi ludźmi sztuki, kultury, literatury i polityki.	- liczba zorganizowanych spotkań,	GOPS, Urząd Gminy, Świetlice gminne, Szkoły gminne	budżet gminy, środki zewnętrzne
9.Większy zakres usług i świadczeń, tworzenie warunków, budowa potencjału kadry medycznej w Gminnym Ośrodku Zdrowia w Białaszewie.	- liczba usług	Gminny Ośrodek Zdrowia	środki zewnętrzne
10.Upowszechnienie informacji o zdrowym stylu życia.	- liczba zrealizowanych działań	Placówki służby zdrowia	środki zewnętrzne
11.Rozwój programów profilaktyki alternatywnej, wskazującej skierowanej do młodych osób grup ryzyka.	- liczba programów profilaktyki alternatywnej,	GOPS, Urząd Gminy, PUP, Szkoły gminne	budżet gminy, środki zewnętrzne
12.Współpraca z instytucjami, organizacjami, kościołami, związkami wyznaniowymi, które prowadzą akcje na rzecz ludzi starych, niepełnosprawnych, chorych.	- liczba instytucji, organizacji i kościołów zaangażowanych w prowadzone akcje	GOPS, Organizacje, Stowarzyszenia	budżet gminy, środki zewnętrzne
13.Koordinowanie prac Lokalnego Zespołu Interdyscyplinarnego, grup roboczych.	- liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego, - liczba spotkań grup roboczych	GOPS, Zespół Interdyscyplinarny	budżet gminy, środki zewnętrzne
14.Rozwój kadr pomocowych, szkolenia i warsztaty służące podnoszeniu kompetencji i jakości usług bezpieczeństwa, w tym działań LZI .	- liczba szkoleń i warsztatów	GOPS, Zespół Interdyscyplinarny, GKRPA, KPP	budżet gminy, środki zewnętrzne
15.Współpraca ze szkołami i ośrodkami terapeutycznymi w kierunku budowania kompleksowych programów zapobiegania agresji.	- współpraca	GOPS, Szkoły gminne, Poradnie terapeutyczne, KPP	budżet gminy, środki zewnętrzne
16.Poprawa stanu bezpieczeństwa na drogach.	- wzrost bezpieczeństwa	KPP	środki zewnętrzne
17.Usprawnienie organizacji działań ratowniczych poprzez organizację ćwiczeń, monitoring gotowości sił i środków.	- liczba działań	Organizacje, Straż gminna	budżet gminy, środki zewnętrzne
18.Kontynuacja programów edukacyjnych, prewencyjnych, profilaktyki bezpieczeństwa skierowanych do rolników, dzieci i dorosłych.	- liczba programów	KPP, Oświata	budżet gminy, środki zewnętrzne
19.Integracja uchodźców ze środowiskiem lokalnym.	- integracja	GOPS, Urząd Gminy	budżet gminy, środki zewnętrzne
20.Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.	- zgodnie z programem	GOPS, Urząd Gminy, ZI, GKRPA	budżet gminy, środki zewnętrzne
21.Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przeciwdziałania Narkomanii, Gminnego Programu Wspierania Rodziny.	- zgodnie z programami	GOPS, Urząd Gminy, ZI, GKRPA	budżet gminy, środki zewnętrzne

Cel operacyjny			
6. Promocja turystyczna gminy			
CELE SZCZEGÓŁOWE	WSKAŹNIKI	REALIZATORZY	FINANSOWANIE
1.Intensyfikacja działań turystycznych z organizacjami turystycznymi szczebla regionalnego, krajowego i międzynarodowego.	- liczba organizacji turystycznych zaangażowanych w wymienione działania	GOPS, Organizacje	budżet gminy, środki zewnętrzne
2.Promowanie turystyki weekendowej, rodzinnej i specjalistycznej.	- liczba podmiotów	Urząd Gminy, Lokalne media	budżet gminy, środki zewnętrzne
3.Wirtualizacja atrakcji turystycznych w gminie.	- liczba atrakcji turystycznych	GOPS, Urząd Gminy	budżet gminy, środki zewnętrzne
4.Promowanie rękodziela i innych umiejętności osób starszych polegających na przekazywaniu tych umiejętności młodemu pokoleniu.	- liczba działań promocyjnych	GOPS, Urząd Gminy	budżet gminy, środki zewnętrzne
5.Tworzenie nowych przedsięwzięć kulturalnych o znaczeniu lokalnym i regionalnym.	- liczba przedsięwzięć kulturalnych	GOPS, Urząd Gminy	budżet gminy, środki zewnętrzne
6.Działalność promocyjno-wydawnicza poświęcona możliwościom turystycznym na terenie gminy.	- publikacje	GOPS, Urząd Gminy, Lokalne media	budżet gminy, środki zewnętrzne
7.Wykorzystanie nowego okresu programowania EFS do realizacji lokalnych usług, rozwoju organizacji, grup w obszarach turystyki i kultury.	- liczba lokalnych usług,	GOPS, Urząd Gminy, Organizacje	budżet gminy, środki zewnętrzne
8.Promowanie rękodziela i innych umiejętności osób starszych polegających na przekazywaniu tych umiejętności młodemu pokoleniu.	- liczba podjętych działań promocyjnych	GOPS, Urząd Gminy, Lokalne media	budżet gminy, środki zewnętrzne
9.Systemowe wsparcie grup nieformalnych, ngo, twórców i zespołów ludowych na terenie gminy.	- współpraca z grupami	GOPS, Urząd Gminy	budżet gminy, środki zewnętrzne
10.Wizualizacja regionalna gminy, promocja tradycji i produktów lokalnych.	- funkcjonowanie produktów	GOPS, Urząd Gminy, Lokalne media	budżet gminy, środki zewnętrzne
11.Stały monitoring i ocena zasobów ludzkich w gminie.	- funkcjonowanie monitoringu.	GOPS, Urząd Gminy	budżet gminy, środki zewnętrzne

5. ZARZĄDZANIE I MONITORING STRATEGII

System zarządzania realizacją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych tworzą powiązane ze sobą podmioty zarządzające realizacją strategii:

Wójt jest odpowiedzialny za wdrażanie strategii.

Rada Gminy - pełni bieżący nadzór nad realizacją strategii, czuwa aby przy tworzeniu budżetu uwzględniany były potrzeby realizacji strategii, uchwała zmiany w strategii.

Koordynator wdrażania strategii – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie

- gromadzi dokumentację związaną ze strategią,
- prowadzi monitoring realizacji strategii,
- przedkłada informacje z realizacji strategii podczas sesji Rady Gminy do końca II kwartału minimum raz na dwa lata.

Podmioty zarządzające i realizujące zadania strategiczne powinny sprawować opiekę nad tym, aby zapisy Strategii były uwzględniane w innych dokumentach strategicznych gminy. W przypadku aktualizacji pozostałych dokumentów strategicznych stosowne zmiany winny być uwzględniane również w niniejszej strategii. System aktualizacji strategii zakłada wprowadzanie zmian w dokumencie strategicznym. Zmiany będą proponowane przez Koordynatora oraz zatwierdzone przez Radę Gminy .

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie, co dwa lata poddawana przeglądowi oraz aktualizacji. Po wprowadzeniu zmian w strategii Koordynator wdrażania strategii zobowiązany jest dostarczyć wszystkim zainteresowanym stronom informację o dokonanej aktualizacji strategii.

Niniejszy dokument, po uchwaleniu przez Radę Gminy powinien być opublikowany na stronie internetowej, a ponadto przekazany uczestnikom procesu planowania strategicznego oraz wszystkim jednostkom i instytucjom, których działalność może przyczynić się do realizacji strategii.

Odpowiedzialny za wdrażanie strategii oraz dostosowanie wszystkich planów i programów do jej ustaleń jest Wójt Gminy.

MONITORING

Bazą informacji statystycznej, zbieranej na potrzeby wskaźników monitorowania będą źródła statystyki państwowej (GUS) na poziomie Gminy oraz dane z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej sporządzane przez GOPS do końca kwietnia każdego roku kalendarzowego.

Poza tym bazę tą będą stanowiły informacje i dane otrzymane od instytucji i grup biorących udział w programach związanych z poszczególnymi celami realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Ocena realizacji Strategii odbywać się będzie pod kątem :

- stopnia realizacji założeń oraz celów;
- efektywności, rzetelności i jakości realizowanych w ramach jej zadań.

ZAKOŃCZENIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grajewo pełni rolę schematu integrującego działania wszystkich uczestników życia społecznego w gminie, a przede wszystkim pozwoli postrzegać gminę jako zintegrowaną społeczność lokalną.

Tworzy długofalową wizję rozwiązywania problemów społecznych, a osiągnięte cele będą wpływać na promocję gminy.

Wgrożenie strategii pozwoli stawić czoła szybko zmieniającej się rzeczywistości i jednocześnie unikać poważnych konsekwencji dla społeczeństwa, na skutek eliminowania ryzyka i poczucia bezsilności wobec radykalnych zmian społeczno – gospodarczych.